

በመጨረሻ አጠራጣሪም ቢሆን አሁን ከአለው የበለጠ ዝርዝር ይዘት ያለው የግእዝ ትርጉም ፍትሐ ነገሥት እንደ አለ ይወራል ።

ስለዚህ የተጠቀሱት ዜናዎች ቢረጋገጡ ምንጻልባት ይህ የበለጠ ዝርዝር ይዘት ያለው ፍትሐ ነገሥት አሁንም ከሚታወቁት የበለጠ ዝርዝር ምንጮችን ይዞ ይገኝ እንደሆነ ጥያቄ ሊነሳ ይችላል ።

ነገር ግን ስለ አለመኖሩ ፍጹም ርግጠኛ ነን ለግሰት ባንችልም ጥያቄው በቀረበበት መልኩ ይቆያል ምክንያቱም ይህን መሰል ሰነድ ጽሑፍ ግግሩ ካለም “ምን አልባት” ነው

ጥንታዊ

ክፍል አራት

ምዕራፍ አሥራ አንድ

የፍትሐ ነገሥት ምንጮች መጠቃለልና ይዘት

1 እስከ አሁን በዝርዝር እንደተመለከተው ፍትሐ ነገሥት (ብሔረ ሕግ ወቀናና) ከተለያዩ ቅዱሳት መጻሕፍት ፣ ቤተክርስቲያናውያት ቀናናትና ሥጋውያን ሕገጋት መመንጫቱ ታውቋል

ሆኖም ሁሉም ቀናናውያንም ሆነ ሥጋውያን ሕገጋት እነሱም የፈለቁባቸው ምንጮችና የተዘጋጁባቸው የታወጁባቸው ጊዜያት ጥያቄዎች እንደተጠበቁ ሆነው ግን አንድ አንድ ጊዜ ፈጽሞ በተለየ ሁኔታ በራሱ በፍትሐ ነገሥቱ ይደናገራሉ

በመጀመሪያ ከላይ እንደተባለው ፍትሐ ነገሥት የኒትያ ሲናዶስ 318 አባቶች ሥራ እንደ ሆነ ይተረካል ። ስለዚህም ከልዩ ልዩ ቀናናውያንና ፖለቲካውያን ሥጋዊያን ምንጮች የተወሰዱትንና በፍትሐ ነገሥቱ የተያዙትን ሁሉንም ምንጮች በግድ 1300 አባቶች ይሰጣሉ ። ¹⁵⁶⁴

ከዚህም በመነሳት አንድ ዓይነት መፍትሔ የሚሹና ቀናናዊም ሆነ ሥጋዊ ፖለቲካዊ ባሕርይ ያላቸው ችግሮች ምንጊዜም ቢፈጠሩ (ሲፈጠሩ) ይህን መፍትሔ እንዲሰጥ የሚገባው - የሚሻው አግባብ ሥልጣን ያለው አካል (ለምሳሌ ዳኛ) እንደነገሩ ሁኔታ በፍትሐ ነገሥት ውስጥ በተገቢው ቀናናዊም ሆነ ሥጋዊ ትእዛዝ በመደገፍ ለተፈጠረ ችግር መፍትሔውን ለመስጠት በመምክር ነበር ። ስለዚህም አንድ የተፈጠረ ጉዳይንም የሚመለከት አግባብነት ያለው ድንጋጌ ሙሉ ሰነዱ ያለባቸውን ምንጮች ፍለጋ ለመሄድ አይገደድም ግላትም የጉዳዩ መፍትሔ የሚፈለግበት ፍትሐ ነገሥት በባሕርዩ መሠረት የተወሰኑ ምእላዳትን ወይም ጥቅሶችን ይዞ እንደመገኘቱ መጠን እንደ ሁኔታው ወደ ምንጭነቱ ከመሄድ ፈንታ በራሱ ብቻ ተወስኖ ውሳኔውን መስጠት ልምድ ሆኗል ለምሳሌ በኢትዮጵያ የፍትሐ ነገሥት መሠረታዊ ምንጭ ሲናዶስ ከፍትሐ ነገሥት በፊት ወደ ኢትዮጵያ ገብቶ መኖሩ እያተወቀ

¹⁵⁶⁴ ስለ 318 አባቶች በሚጠቀስበት ጊዜ ሁሉ ጊዜ የተለመደው ሙሉ ቁጥር 300 መጠራት

አንድም ጊዜ ሲጠቀስ አያጋጥምም ለምሳሌ ስለ ቀኖናት ቅዱሳት መጻሕፍት ከሐዋርያውያት (መስማት ሐዋርያውያት) 81 ቀኖናት ቀኖና 81¹⁵⁶⁵ ወይም ከ 56 ቀኖናት ቀኖና 56¹⁵⁶⁶ ሳይሆን ቀኖናቱ ተጠቀሰውበት የሚገኘው የፍትሐ ነገሥቱ አንቀጽ 2 ነው የሚጠቀሰው ።

2. ፍትሐ ነገሥት 51 አንቀጾች ሲኖሩት ከእነዚህም የመጀመሪያዎች 22 አንቀጾች ሕገ ቤተክርስቲያንን መንፈሳዊ ሕግን የያዙ ናቸው ። የሚከተሉት 29 አንቀጾች 52ኛ አባሪ-ተቀጽላ አንቀጽን ጨምረው ሥጋዊ ሕግ (ማኅበራዊ ግለሰብ ሕግ) የተቀናባበረባቸው ክፍሎች ናቸው።¹⁵⁶⁷ ሰነዱ-ፍትሐ ነገሥቱ በመስመር ቅድመ መቅደም ይጀምራል¹⁵⁶⁸ ከዚህም በሁለት ክፍሎች ተከፍሎ¹⁵⁶⁹ የሚታይ መቅደም ሲኖረው ፍትሐ ነገሥቱን ወደ ግእዝ የመለሰው ሰው መደምደሚያ-መዝጊያ ይገኛል¹⁵⁷⁰

የመጀመሪያ ክፍል ይዘት

1. ስለ ቤተክርስቲያን
2. ስለ ቀኖናት ቅዱሳት መጻሕፍት
3. ስለ ጥምቀተ ክርስትና
4. ስለ ሊቃነ ጳጳሳት
5. ስለ ኤጲስ ቆጶሳት
6. ስለ ቀሳውስት
7. ስለ ዲያቆናት
8. ስለ ሌሎች ላዕከነ ቤተክርስቲያን
9. ስለ ካህናት ሁሉ
10. ስለ መነኩሳትና መነኩሳይያት

1565. ከዚህ ገጽ 137-166

1566. ከዚህ ገጽ 197

1567. ሥጋዊ ሕግ በግላዊ ሕግነት በአንድ በኩል ግላዊ ሕይወትን (ምግብ ፣ ልብስ ፣ ወዘተ) እንደዚሁም ግለሰብነትን ግንኙነቶችን ጋብቻን ፣ ልጅነት ፣ ወዘተ. ይመለከታል በማኅበራዊ ሕግነት ማኅበራዊያን ግንኙነቶችን ፣ የንግድ ልውውጥን ፣ ብድርን ጥበትናን ፣ ወዘተ. ይመለከታል

1568. ከዚህ ገጽ 70

1569. ከዚህ ገጽ 65-68

1570. እየአንድአንዱ አንቀጽ በምዕራፎች ወይም ክፍሎች ሲከፈል እየአንድአንዱ ምዕራፍ በክፍል ወይም በሐረጎች ይከፈላል ።

11. ስለ ሕዝብ ትእዛዝና ተግማጽ
12. ስለ ቅዳሴ
13. ስለ ቁርባን
14. ስለ ጸሎት
15. ስለ ጾም
16. ስለ ምዕክት
17. ስለ ምጽዋት እደላ ኃላፊነት
18. ስለ አሥራትና በኩራት ፣ ስለለትና ጉልት
19. ስለ እሑዶችና በዓላት
20. ስለ ሰማዕታት-አማንያንና ከሐዲያን
21. ስለ ድውያን
22. ስለ ሙታን

የሁለተኛው ክፍል ይዘት

23. ስለ ምግብ ልብስ ቤትና ተግባረ እድ
24. ስለ ማጫትና ጋብቻን ማጽናት
25. ስለ ከዕቁባት መከልከል
26. ስለ ስጦታ
27. ስለ ብድር ፣ ዋስትና ፣ መያዣ ማስተዳደር
28. እንደ ልብስና እንስሳ ያሉትንና ሌሎችንም ስለ መዋስ
29. ገንዘብን በአደራ ስለ ማስቀመጥና ስለመሳሰለው
30. በአስተዳዳሪነት ስለ መሾም
31. ስለ ባርነትና ነፃነት
32. ስለ ሕፃናት ሞግዚትነት
33. ስለ መሸጥና መግዛት
34. ስለ ሽርክናና ስለሚመለሰው
35. ስለ ማስገደድና ስለ ቁጣ
36. ስለ ቤት ማከራየትና የመሬት ግምት ስለመስጠት
37. ስለ ቤት ግንባታና ስለሚመለሰውም
38. ስለ ብድር
39. ኃጢአትን ስለ ማመን
40. ከእንስሳት ወገን የጠፋን ስለማግኘትና ስለሚመለሰው
41. ስለ ገንዘብ ማዘዝ ኑዛዜ

- 42. ስለ ርስት
- 43. ስለ ዳኛና ረዳቶች
- 44. ስለ ነገሥታት
- 45. ስለ ብሉይና አዲስ (መጻሕፍት)
- 46. ስለ ከሐዲያን ቅጣት
- 47. ስለ ነፍስ ጥገኞች
- 48. ስለ ዝሙት ቅጣት
- 49. ስለ ሌቦች ቅጣት
- 50. ስለ ኃጢአት ቁጥር
- 51. ስለ ልዩ ልዩ ሥራዎች ቁጥር
- 52. ስለ ውርስ (እግረ ተቀጽላ)

ምዕራፍ አሥራ ሁለት

የፍትሕ ነገሥት በግብጽና በኢትዮጵያ ተግባራዊነት

ስፋትና ኃይል

1. በግብጽ

ፍትሕ ነገሥት እንደሐጋዊ ቀኖና ለቤተክርስቲያናውያን ፍርድ ቤቶች የተዘጋጀ እንደሆነ ይቆጠራል፡ እነዚህ ቤተክርስቲያናውያን ፍርድ ቤቶች በክርስቲያን ግንባርሰቦች መካከል በተለየ ግን እስልምና በሰፈነባቸው በግብጽና ሌሎች የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ክርስቲያኖች መካከል የሚነሱ ሃይማኖት ነክና የፍትሕ ብሔር ትእዛዝ፡ ሕገ ቤተክርስቲያንንም መተላለፍ ማለት የወንጀል ጉዳዮችን ጨምሮ ልዩነቶችን ለመፍታት የሚቋቋሙ ፍርድ ቤቶች ናቸው።

"Some Authors are of Opinion That it ought to be Considered as one of the works prepared for use by the Episcopales Audientiae, Church Institutions of Judicial nature which were Permitted to Adjudicate certain Disputes among the Christians by the Muslems Conquerers of Egypt and other Areas of Middle east" ¹⁵⁷¹.

ሀ. ከዚያም በመነሳት በቱርክ ሥልጣን በአቶማን ግዛት አፄ ሥር በሚኖሩ ክርስቲያኖች መካከል የሚነሱ ሲሺል ጉዳዮችን ለመዳኘት ለቁስጥንጥያ ሊቀ ጳጳሳት - ፓትርያርክ የተሰጠው መብት-ሥልጣን ለግብጽ ቤተክርስቲያን ተሰጥቶ ይኖር እንደነበር ሲያጠራጥር ይችላል ይሆናል ¹⁵⁷² ነገር ግን ከቤተክርስቲያን ጉዳዮች ውጪ ለነበሩ ችግሮች መፍትሔ የሚያስችል ሥልጣን ለእስክንድርያው ሊቀ ጳጳሳት-ፓትርያርክ

1571. P. Tzadua. Fetha Nagast ገጽ XVI ። ከዚህም የቀደሙ ተመሳሳይ ሥራዎች ነበሩ ለምሳሌ ዐረብኛ ብሔረ ሕግ ወቀኖና ዘሚካኤል ዘድምያጥ እና ቀኖናዊ መድበል ዘመቃርዮስ፡ ስርስጥ ብሔረ ሕግ ወቀኖና H. Gegorius Adbulphargius Bar-Hebraeus እና ብሔረ ሕግ ወቀኖና H. Ebediesus Mitropolitae Sorae ከዚህ ገጽ

1572. በክርስቲያኖች መካከል የሚከሰቱ ችግሮችን የመፍታት ሥልጣን ከቁስጥንጥንያ ውድቀት በኋላ ለክርስቲያኖች ሊቀ ጳጳሳት ፓትርያርክ በሥልጣን ምእመት ሁለተኛ ተሰጥቶ ነበር።

ርክ ተሰጥቶ ስለነበር ይህ ለፍትሐ ነገሥት ቅንብር መነሻ ዓላማ ነበር ለማለት አያስችልም ። ስለዚህም ፍትሐ ነገሥት Episcopales Audientiae ውሳኔ አሰጣጥ የሚረዳ ሕግ ሆኖ ተዘጋጀ ብሎ ለመበቀል አያስችልም ምክንያቱም በአንድ በኩል ፍትሐ ነገሥትን ለማቀናበር እንደ መጀመሪያ ምንጭ

ሆነው የተጠቀሙት ቤተክርስቲያናውያት ቀኖናትና የግብጽን ቤተክርስቲያን ጨምሮ በጥንት አብያተ ክርስቲያናት በሥራ ላይ የነበሩት ቀኖናውያን ሕገጋት ነበሩ በሌላም በኩል በሁለተኛው ክፍል የተያዙት አብዛኞቹ ቀኖናት ድንጋጌዎች በግብጽና በሌሎች የመካከለኛው ምሥራቅ እስላማውያን አካባቢዎች ክርስቲያኖች መካከል የተፈጠሩ ሕጋዊያን ልዩነቶችን ወይም ግንኙነቶችን ለመፍታት ለመወሰን ሊጠቀሙባቸው የሚችሉ አልነበሩም ።

ስለዚህ በርግጥ ሁልጣን ከነበሩት ሥልጣናት መካከል በተለየ የማይቻሉት ተቆርሰው ለእስክንድርያው ሊቀ ጳጳሳት ፓትርያርክ ተሰጡ ማለቱ ያስችግራል ለምሳሌ ሕገ ቤተክርስቲያንን ጥሰዋል ተብለው በሞት የመቀጣት ሥልጣን እንደገናም በሥጋዊ የወንጀል መቅጫ ሕግ ለምሳሌ በጠንቋዮች ላይ ቅንጣት የመወሰን ሥልጣን ለምሳሌ በደንጋይ ተወግሮ እንዲሞት የመፍረድ ሥልጣን¹⁵⁷³ ተሰጥቷል ብሎ መቀበሉ ችግር ነው ።

እንግዲህ የግብጽና ሌሎች የመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢዎች አገሮች በእስልምና ከተያዙ 400 ዓመታት በኋላ (640-13ኛው ምዕተ ዓመት) በዚያ አካባቢ ተፈጻሚነት ሊኖራቸው የሚችሉ ድንጋጌዎች ለምሳሌ ከክርስቲያኖች ነገሥታት ወደ አሸናፊዎች እስላሞች እጅ ሥልጣን መንግሥት ከተዛወረ በኋላ ስለ ሥልጣን ንጉሥ የሚናገር ድንጋጌ ለቤተክርስቲያን መሪዎች ተሰጠ ማለትን ሥነ አእምሮ የሚበቀለው አይሆንም¹⁵⁷⁴

1573. ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 43 ቁጥር 1447

1574. አብነ አል አባባል ፍትሐ ነገሥትን እንደ መደበኛ ሕጋዊ ሰነድ ሳይሆን ነገር ግን ለእምነት ተከታዮች የሕግ ሰዎች ረዳት ሕግ አድርጎ እንደአዘጋጀው Guidi ደደግፋል IL Synodos Etiopico ገጽ 41-48 በሌላ በኩል Marger Perham, the Government of Ethiopia ገጽ 134. D' Emillia: Ifflussi Diritto Mussulmano Nel Capitolo XVIII Den NomoCanone Arabo Chrisstiano d IBN al-Assal R.S.O. 19/1946. T.I ገጽ 1 15

በርግጥ ስለ ነገሥታት በሚናገረው አንቀጽ ሥልጣን ከእግዚአብሔር እንደሚመነጭና የሚከተሉት የእምነት ዓይነት ከግምት ሳይገባ ይህን ሥልጣን ለያዙ ሰዎች መታዘዝ እንደሚገባ የሚያዘው ጳውሎሳዊ ቃል ግን ይታወሳል¹⁵⁷⁵

ሆኖም ግን ከዚህ ከጳውሎስ ቃል ጋር አብረው የማይሄዱ ትእዛዛት ይገኛሉ ለምሳሌ የማያምኑና የማይዘመዱ ሰዎችን አለማንገሥ¹⁵⁷⁶ ስለ አርቶዶክስ ዳኛ አስፈላጊነት ወዘተ. ። ስለዚህ ፍትሐ ነገሥት ሥልጣን መንግሥትን የጨበጠ ሰው እምነት ከአገር ቤተክርስቲያን እምነት ጋር ተመሳሳይ መሆን እንደሚኖርበት ያስተምራል ። ስለዚህ ፍትሐ ነገሥት በግብጽ ቤተክርስቲያን ፍርድ ቤቶች Episcopales Audientiae ጥቅም ይውል ዘንድ ሊዘጋጅ አይችልም ነገር ግን በመልክዐ ምድራዊ ክልል ሳይወሰን

ለምሳሌ ይህ ዓይነት የቤተክርስቲያን ሲቪል ሕጋዊ ሰነድ (ምእላደ ሕገጋት) የክርስትና እምነት መሠረታዊ እምነት ለሆነባትና የእምነቷ ተከታዮች ከዙፋን ላይ ለሚወጡባት አገር ኢትዮጵያ አስፈላጊ ነበር ።¹⁵⁷⁷

ስለዚህ በርግጥም ፍትሐ ነገሥት ለዘመናት በኢትዮጵያ ተከብሮ የኖረ ምእላደ ሥጋዊና መንፈሳዊ ሕግ ነበር ። አሁንም ቢሆን በቤተክርስቲያን ምእላደ ሕገጋት ቀኖናውያን መሆኑ እንደተጠበቀ ሁኖ በኅብረተሰቡም ዘንድ መሠረታዊ የሕጎች ምንጭ ሆኖ ያገለግላል

2. በኢትዮጵያ

ፍትሐ ነገሥት ወደ ግእዝ እንደተተረጎመ እስከ ተተረጎመበት ወቅት ድረስ የሕዝብን አጠቃላይ ተቀባይነት አግኝተው በተፈጻሚነት ላይ ከነበሩት ትውፊታውያን ሕጎች ጎን በተወሰኑ ጉዳዮች ደግሞ የበላይነት ኑሮት በሥራ ጫተርነም እንደጀመረ ይታወቃል ምክንያቱም ይህች አገር ምንም እንኳን አምስቱ ብሔረ አራት ሕገጋት ሙሴ ቤተክርስቲያናውያት፣ ሐዋርያውያትና ሲኖዶናውያት ቀኖናት አስቀድመው ገብተውና በተወሰኑም ጉዳዮች የሕግ ኃይል እንደነበራቸው

1575. ሮግ 13.1

1576. ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 44 ቁጥር 1530

1577. Π. Θεούγλας Εἰσοδος του Ισλάμ ἐν Αἰθιοπία, ΑΘΗΝΑΙ:1971

እስላምና ወደ ኢትዮጵያ ስለመጣትና ሥርዓቱት

የሚገመት ቢሆንም እንደ ፍትሐ ነገሥት—ምእላደ መንፈሳዊ ወሥጋዊ ሕግ/ቀኖናዊና ሥጋዊ ሕጋዊ ጽሑፍ—ሰነድ አልነበራትም በተለየ የሲቪል ሕገጋትን በሚመለከት ይህ ዓይነት ሕግ አለመኖር የበለጠ ችግሩ ይሰማ ነበር። በሕግ ልማዳዊ (ትውፊታዊ ሕግ) መሠረት የሚሰጠው የሕግ ውሳኔ—ፍትሕ ጥርጣሬ ሊኖርበት ስለሚችል ይህን ዓይነት ጥርጣሬ—ቅሬታ ለመፍታት—የመጨረሻ መፍትሔ ለመስጠት የመጨረሻው መፍትሔ የይግባኝ ዘዴ ፍትሕ ነገሥት ነበር።

እያንዳንዱ በፍትሕ ነገሥት ተይዞ ይገኝና በኢትዮጵያ ይሠራ የነበረ ወይም ምንክልባት የሚሠራ ርእሰ መመርመር ወይም አለመመርመር በዚህ ጽሑፍ መሠረታዊ ዓላማ ውስጥ ሊስተጋባ የሚችል አይሆንም ነገር ግን ፈጽሞ ደግሞ መተውም አልታየም። ስለዚህም ቢያንስ በአለፉት ዘመናት ተግባራዊ ተፈጻሚነት በግልጽ ከነበራቸው ሥርዐቶች መካከል አንዱን መመልከት እንችላለን።

2.1-የጥገኝነት መብት ሥርዐተ ሕግ—ወደ ቤተክርስቲያን ገብቶ ደወል ደውሎ ተማሕዕናን የማግኘት መብት

ሕግን ጥሶ በሚገኝበት ጊዜ ወደ ቤተክርስቲያን ሂደ ደወልን ደውሎ ጥገኝነትን የጠየቀ—ወይም ወደ ቤተክርስቲያን ሸሽቶ ሂዶ የተማፀነ ማንም ሰው ጥገኝነትን የማግኘት መብት ይኖረዋል። በሌላ አነጋገር ሕግን ጥሶ ተገኝቶ በሕግ አስከባሪዎች አካላት ለሚሰደድ ሰውና ወደ አንድ ቤተክርስቲያን ክልል ሸሽቶ ለተጠጋ—ለተማፀነ ሰው ቤተክርስቲያን ጥገኝነትን—መማፀንን የመስጠት መብት ሥልጣን (Juris Asylum) አላት—ነበራት 1578

በታሪክ ቤተክርስቲያን ይኖራት የነበረው ጥገኝነት የመስጠት—የመማፀን መብት Lex Asylum በየጊዜው የሮማ—ቤዛንቲን ንጉሠ ነገሥት በቤተክርስቲያን ላይ ከሚኖረው አቋም የሚመነጨ ነበር 1579

ስለዚህ እንደ ሁኔታው የዚህ መብት ኃይል የሚዋልል ሆኖ ነበር

1578. መጽ 14—ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 50 ቁጥር 1794 Basilicorum, E' A. '1A'.. Cod. Theod. X.40.15.xl.36.31.1x 45.2.45.4 (ሁሉም 322 ዓ.ም) Cod. Just. I.12.14.7 1579. Novellae Iustinianus T.V.17 Ράλλη-Ποτλή; Εύνταγμα T.E. ገጽ 210

የሚገኘው ሆኖም ግን ይህን ለቤተክርስቲያን የተሰጠ መብት በመተላለፍ ተማሕዕናን ከቤተክርስቲያን የጠየቀውን ሰው ከቤተ መቅደስ አውጥቶ የተገኘ ሰው በግርፋት ይቀጣል። ጠጉሩን ተላጭቶ ይሰደዳል። በቅድስት ቤተክርስቲያን የተማፀነውን ሰው በራሱ ሥልጣን ቀምቶ ከእርሷ ቢያወጣው 12 ጊዜ ይግረፋት ፀጉሩንም ላጭተውም ይሰደዱት... 1580 ነገር ግን ዘመድ የሆነ ደም ተበቃይ ነፍስ ገዳዩን ይህን ጥገኝነት ከመጠየቁ—ከመማፀኑ በፊት የገደለው እንደሆነ ይህ ድንጋጌ ተፈጻሚ ነት አይኖረውም ነበር 1581። ወደ ቤተክርስቲያን ሸሽቶ የተማፀነው ሰው በቤተ መቅደሱ እገልጋዮች ተመርቶና ወደ ቤተ መቅደስ አስተዳደር

ተወስዶ በሕግ መሠረት ለፋርድ ይቀርባል 1582 ምክንያቱም በሌላ በኩል በሕግ የሚታወቀው የጥገኝነት መብት ሊከብር የሚችለው ያለ ፍላጎት ለተፈጸመ ነፍስ ግድያ Homicidium Casuale Culporum ሲሆን በዕቅድ ታስቦ ለተሠራ ወንጀል—ነፍስ ግድያ Voluntarium አይሰራም 1583 ያለ ፍላጎቱ ነፍስ ግድያን Homicidium Causale Culporum የፈጸመ ሰው የተማፀነበትን የቤተክርስቲያን ጥገኝነት ያገኛል። ከዚያም ምንክልባት ከደም ተበቃዮች በኩል አደጋ እንዳይደርስ በት የቤተ መቅደሱ አለቃና የሌሎች ኃላፊዎች ጥበቃ ይደረግለታል። በተለይ ግን የምንኩስናን አስኪማ ተቀብሎ ለነፍሱ ደገንነት ወደ ንስሐ ለመግባት ከሆነ ወደ ቤተ መቅደስ የመጣው የተለየ ጥንቃቄ ይደረግለታል 1584

ያለ ውድ በግድ Homicidium Casuale Culporum ነፍስ ገዳዮች የማመፀኛ ከተሞችም እንደነበሩ በብሉይ ኪዳንም ይታወቁ ነበር። “ወደ ከነዓን ምድር ዮርዳኖስን በተሻገራችሁ ጊዜ በሰሐተት ነፍስን

1580. መዘ 39= ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 47 ቁጥር 1701 Procheiros Nomos 38.7 1581. ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 47 ቁጥር 1699 ዘጉልቁ 35 12—28 1582. ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 50 ቁጥር 1781 ዘፀሐት 21.17. ስምላሌ ኢላይዮስ 10.3 1583. ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 47 ቁጥር 1775 በደረቅ ሕጎች ከዚያም አልፎ በቤተክርስቲያን አባቶች ትምህርት በቂም በበቀል ነፍስን ማደል ከባድ ቅጣትን ሊያስከትል ቢችልም ያለውድ በግድ የተፈጸመ ግን ቀላል ቅጣትን እንደሚያስከትል ተስምሮ ይገኛል ቀኖናት ዘአንቀሬ 22.23 ቀኖና ዘጎርጎርዮስ ዘኒሲስ፣ በንዝህላልነት ነፍስ ግድያ ቀኖና ባስልዮስ 1584. ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 10 ቁጥር 353 አንቀጽ 47 ቁጥር 1781 ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 47 ቁጥር 1776

የገደለ ሰው ወደዚያ ይሸሽ ዘንድ የመማፀኛ ከተሞች እንዲሆኑላቸው ከተሞችን ለእናንተ ለዩ። ነፍስ ገዳይ በማግባቱ ፊት ለፍርድ እስኪቆም ድረስ እንዳይሞት ከተሞች ከደም ተበቃይ የመማፀኛ ከተሞች ይሁኑላችሁ... 1585”

ነገር ግን ወደ ቤተ ክርስቲያን ሸሽቶ ጥገኝነትን የጠየቀው—የተማፀ ነው ሰው የነፍስ ግድያ ወንጀል የፈጸመው በቂም በቀል Homicidium Voluntarium ከሆነ ይህ የተጥገኝነት መብት—የማመፀን መብት አይሰጠውም ። ስለዚህ ይህ መብት ተነፍሳት ከቤተ መቅደሱ ይባረራል ። ለባለደም ተበቃይ ተላልፎ ይሰጣል ። ነፍስ ግድያም ይፈጸምበታል 1586 ደግሞም ለአገር ጠላት መረጃን የሰጠ 1587 ወይም ለአገር ድል መነሳት ዕቅዶችን የገለጠ 1588 ሰው ይህን የጥገኝነት መብት አያገኝም ። ተመሳሳይ ድንጋጌዎች ከዘመኑ የወንደለኛ መቅጫ ሕጎች የማይታለፍ ድንጋጌዎች ናቸው 1589

ይህን አስመልክቶም ምሳሌዎችን ማስቀመጥ ይቻላል ለምሳሌ በዘመነ ኢየሱ ዳግማዊ አድያም ሰገድ (1730—1755) የሆነውን መጥቀስ ይሆናል።

አንድ ሱራሔ ክርስቶስ የተባለ በንጉሡ ላይ ያመጸ ሰው ወደ እጩጌው ሄዶ ተማፀነ ። በዚህ ጊዜ ንጉሡ ወንጀለኞች በእጩጌ ፣ ኤጲስ ቀዳሳት ወይም በአንድ ቤተክርስቲያን አበምኔት መማፀንና ጥገኝነትን ማግኘት ይችሉ እንደሆነ የሚያዙ ከቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅሶችን አውጥተው እንዲያሳዩት የፍትሕ ነገሥትን ሊቃውንት ሰብስቦ ጠየቁ። በዚህም ሲኖዶስ የሚከተሉት የፍትሕ ነገሥት ሊቃውንት ሊከፈሉ ችለዋል 1590 ሊቄ ተክለ ሃይማኖት ፣ ሊቄ ነጮ ፣ ሊቄ ኮከበ ልዳ ፣ ሊቄ ኢሳይያስ ፣ ሊቄ በትሬ ፣ አዛዥ ቴዎዶስዮስ ፣ አዛዥ ባሕርይ እና አዛዥ

1585. ዘኁልቁ 35:11—12 ዘዳግም 19:2—5

1586. ፍቺሐ ነገሥት አንቀጽ 47 ቁጥር 1675 ዘዐአት 21:12—14

1587. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 42 ቁጥር

1588. በአብያተ ክርስቲያናት የመማፀን ሥርዐት/የጥገኝነት መብት ሥርዓት በመጀመሪያ ትውፊት ሆኖ የገባ ሲሆን ቆይቶ የሕግ ቅርጽን ሊይዝ ችሏል Cod. Theod. ix.45.1. ለምሳሌ በዩስጢኒያኖስ አጲስ ሕግ (Novellae. 17) ይህም መብት ለነፍስ ገደቦች፣ እመንዘሮች፣ ለፋሾች ለመንግሥት ንብረት ባለዕዳዎች አይሰጥም ነበር

1589. ለምሳሌ የኢትዮጵያ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ቁጥር 103

1590. “ሌቄ” የሚለው ኃይለ ቃል—ማዕርግ ለፍትሕ ነገሥት አዋቂዎች—ሊቃውንት የሚሰጥ ርዕሰ ሊሆን በላቲን Jurisconsultus ይተካል

ፋሲሎ 1591

በዚህም ጊዜ እነዚህ ሊቃውንት ያለፈ ቂም በቀል ሳይኖረው በድንገት አጋጣሚ ሁኔታ ወንጀልን የፈጸመ (Homicidium Casuale) Culporum ለምሳሌ ነፍስ የገደለ ሰው የመማፀን መብት እንደሚኖረው ከቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅሶችን በማውሳት ሲወሰኑ 1592 በተቃራኒው ደግሞ ግን በነበረ ቂም በኩል ተነሳስቶ ወንጀልን የፈጸመ ለምሳሌ ፈልጎ ነፍስን የገደለ ሰው (Homicidium Voluntarium) ወይም በአገሩ ላይ የክሕደት ወንጀልን የፈጸመ ሰው ይህን የማመፀን መብት ዕድል ማግኘት እንደማይችል እረጋገጡ 1593 Conti Rossini ንጉሡ ነገሥቱ በቅዱሳት መጻሕፍት መሠረት ወንጀል የፈጸመ ሰው ከቤተክርስቲያን መሪዎች ዘንድ መማፀን ይቻል እንደሆነ እንዲመልሱሰት የፍትሕ ነገሥትን ሊቃውንት ከጠየቀው ጥያቄ ላይ በመመሥረት ፍትሕ ነገሥት በሥራ ላይ የነበረ ሕግ እንደ አልነበረ ተጠራጠረ ቢሆንም የሕግ ልዩነቶችን ለመፍታት ለዳኞች የሚረዳ የሕግ ሰነድ እንደነበር ይደገፋል ።

ነገር ግን ይዘ እስተሳስብ በትክክል በጸውሎስ ጸድቃም ሰነድ ውድቅ ይኖራል ምክንያቱም ፍትሕ ነገሥቱ ለብዙ ዘመናት በኢትዮጵያ ይፋ የሕግ ሰነድ ይኖ መኖሩ ርግጠኛ ነውና 1595

በኢትዮጵያ የመማፀን መብት ጥገኝነት የማግኘት መብት—ዕድል በገዳማትና እድብራት ተጠብቆና ተከብሮ በኖረ መብት መሠረት አንድ ሕገ ወጥ ተግባርን የፈጸመ ሰው ወደ አንድ ገዳም ወይም ደብር ሄዶ በመደወል ይማፀን ነበር።

በደንብ ግን ተማፃኙ ሰው ወደ ቤተክርስቲያኑ ክልል ውስጥ ከገባበት ደቂቃ ጀምሮ ከሲቪልና የፍትሕ አካላት ወይም ከባለ ደም ተበቃይ ከመሰደድ መያዝ ወይም ከመታሠር የሚጠበቅበትን የጥገኝ

1591. “አዛዥ” የሚለውም ኃይለ ቃል ማዕርግ በንጉሡ ነገሥቱ አጠገብ ለሚገኙ የፍትሕ ነገሥት ሊቃውንት የሚሰጥ የማዕርግ ስም ነው በቃይ ሰዓት፣ ጸሐፊ ትክክል፣ ወበተ ማለት ነው 1592. ዘኁልቁ 35:11... ዘዳግም 19:2 5፣ ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 10 ቁጥር 353

1593. ዘኁልቁ 35:16 ዘዳግም 19:11፣ መዝሙር 104:15 2ኛ ነገሥት 20:5፣ 3ኛ ነገሥት 1:50 12:2፣ ማቴ 22:21፣ ሮሜ 13:1—2፣ 6:4፣ 1ኛ ጴጥሮስ 1:17፣ ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 47 ቁጥር 1710—1711

1594. Contini Rossini: Diritto Consuetudinario Etiopico... ገጽ 303

1595. P.Tzadua:Fetha Nagast...ገጽ XXVI

ነት መብት ያገኝ ነበር። ለገጠር አብያተ ክርስቲያናት ይህ የጥገኝነት መብት—ዕድል በሕግ ባይታወቅም—ባይረጋገጥም በሥነ ምግባራት ድንጋጌዎች መወረትና ለተቀደሱ ቦታዎች ከአለው እክብሮት የተነሳ ይህ መብት አይባልም ነበር ግለትም በትውፊት ለገጠር አብያተ ክርስቲያናትም የጥገኝነት መብት ታውቆ ነበር።

በመጨረሻ በአብያተ ክርስቲያናት ክልል የጥገኝነት/የመጠ በት—ያለመደራር መብት ለለዎች ብቻ ሳይሆን ለሥነ ፍጥሮችም የተጠበቀ ነበር ለምሳሌ ርግብ

2-2 በኢትዮጵያ ዘመናዊ ሥርዐተ ሕግ የፍትሕ ነገሥት ስፍራ

በአጠቃላይ “ትውፊት” ከሕግ ኃይልነት ወይም ከሕግ ሥርዐት ምንጩነትና ተፈጻሚነት እንጸር ሳይሆን ከጊዜ—ትውልድ እንጸር ብቻ የሕገን የመጀመሪያ ምንጭነት ይይዛል ምክንያቱም ያልተጻፈ ሕግ በጊዜ የተጻፈ ሕግን እንደሚቀድም ግልጽ ነው።...

“ትውፊት” የሕገን በስነድነት መቀረጽ ከሚቀድመው ስለ ሕግ ግንዛቤ—ግንባራዊ ስሜት ሌላ አይደለም። የጥንት ሰው ጽሕፈትን ካለግወቁ የተነሳ ፈጽሞ በትውፊታዊ ሕግ ገዢነት ሥራ Gewohnheitsrecht Consuetudo ይኖር እንደነበር ይታወቃል ቆይቶ ግን የሰው ልጅ የመጽሐፍና የግንብብ ዕውቀት ብርሃንን ለግስገሃት በመቻሉ እንደ እመችነቱ በሁሉም የሕግ ገጽታዎች ትውፊታዊና ቅርጸዊ Gesetzsrecht ሊመራና ሊተዳደር ችሏል።

በለዚህም የጽሕፈት ፍልስፍና ከመፈጠሩ ጋር የትውፊታዊና ትውፊታዊ ተናገሮች ቅርጸዊ አላዲን ይያያዛሉ። በታሪክ የታወቀው ጥንታዊ ቅርጸዊ ምላሳደ ሕገጋት የባቢሎን ንጉሥ ሐሙራቢ ምላሳደ ሕግ (2279 ቅ.) ነው።¹⁵⁹⁶

1596. W. Eilers: Die Gesetzesstele Hamurabi 1932 Ch. Edwards: The World's Earliest Laws 1914 Cruveilhier Introduction au code d'Hamurabi 1932. Νικολαΐδου-Σκορδύτης, Ο Κώδικς τής Αρχαίας Βαβυλώνας 1951

1597. H. LEVY-BRUHL-Σάββαγ Καινωνιολογία Δικαίου 78 12-60

Δασκαλάκη Γ.: Η Οικουμενική Διακήρυξις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 1952-1955 78 12-90

ከዚያም የሙሴ አሠርቱ ቃላት (15ኛው ምዕተ ዓመት ተ.ክ) የርግ 12ቱ ቃላት (5ኛው ምዕተ ዓመት) የሕንጻዊ ግናስ ሕጎች የ3ኛው ምዕተ ዓመት¹⁵⁹⁷ ብዙም ምሳሌዎችንም መጥቀስ ይቻላል ግን ለግላየት የተፈለገው ግንኙነትም ሕግ ቢሆን ወደ መቀረጽ ከመድረሱ በፊት በትውፊትነት እንደሚዳብር ነው።¹⁵⁹⁸

በለዚህ የዘመኑ የኢትዮጵያ ሥርዐተ ሕግ በሁሉም ሥርዐተ ሕገጋት (ትውፊታዊና ቅርጸዊ) ተፅዕኖ ሥር የሚገኝ ሥርዐተ ሕገጋት ነው።

እንግዲህ ትውፊታዊና ተናገሮች ሕግ በጥንት ጊዜ ብቻም ሳይሆን እስከ ዛሬም እንደ አልተጻፉ ሕገጋት እንደ ጊዜ የበለጠ ኃይል ኑርአቸውም በተፈጻሚነት ላይ ይገኛሉ።¹⁵⁹⁹ በሌላ በኩል ፍትሕ ነገሥት እንደ ቅርጸዊ ሕግ ተቆጥሮ ሲጠበቅ ኖርዋል።

ፍትሕ ነገሥት ዛሬም በተወሰኑ የፍትሕ ብሔር ጉዳዮች ላይ ዳኛው ወደ ሌሎች ሕገጋት መሄድ ላያስፈልገው ወይም መሄድ እንደማያስፈልገው በገመተበት ጊዜ ተፈጻሚነት ይኖረዋል ሆኖም ግን ይህ የፍትሕ ነገሥቱና በሥራ ላይ ያሉት ሕጎች ድንጋጌዎች እስከ አልተጋጩ ድረስ ሲሆን ልዩነት ከተከሰተ ግን በርግጥ የሕጎች የተፈጻሚነት ቅድሚያ ይጠበቃል።

ሁሉም በግን ለእንደ ጊዜ ትውፊታዊና ሕገጋትን አስመልክቶ አጠቃላይ ብሔራዊና ወይም አካባቢያዊና ሁነው ሲገኙ የአፈጻጸም ችግር የሚያጋጥሟቸው ሁኔታዎች ይኖራሉ ቢሆንም የአካባቢዎች ልምዶችም ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ።¹⁶⁰⁰

F598. C. Rossini: Diritto Consuetudinario Etiopico R.G.M.E O.G.O. SER. 1937 78 302 C. Rossini: Principi Di Diritto Consuetudinario De Eritrea Rome 1916.

1599. Cerulli, Il Nouvo Codice Penale Etiopico O.M. T. 12 No. 80 78 392: A. L. Gardiner. La Jurisdiction concernant les étrangers en Ethiopie R.G.D.P. Paris T. 44. 78 90

1600. Stini: Diritto Consuetudinario Adkeme Melga Law Code Tigrinya-Italiana Asmara 1944. Consuetudini Giuridiche del serre Tigrinya-Italiana T. 2. ሕትመት c. Rossini. L. Ricci, Roma. 1948. — 1953 በዚያም Logo Towa Law Code Tigrinya

ይህ እንደተጠበቀ ሆኖ በዘመኑ ሕገጋትም ቢሆን እየተቀረጹ የሚገኙት ትውፊታውያን ሕጎች ብዙዎች ናቸው። የፍትሕ ብሔር ድንጋጌዎች እንደ ኑዛዜ—ውርሰ፡ ጋብቻ ወዘተ. የፍትሕ ነገሥት ውርሶች ናቸው። ማለትም የዘመኑ የኢትዮጵያ ሕገጋት በአንድ በኩል ከሕጋዊ ትውፊት ተጽፈው ብቻ ሳይሆን በልምድ ሲያያዝ ከመጣ—ሥርዐተ ሕግ/በሌላ በኩል ከተጻፈ ቅርጻዊ ሕግ ፍትሕ ነገሥት የመነጨ—የተላበሱ ሕገጋት ናቸው።

በእርግጥ በአሁኑ ጊዜ የራሱ አመለካከት ቢኖርም ከትውፊቶችና ሕጎች/ ሕጎች ተቀርጸውም ሆነ አልተቀረጹም/ ጋር የሚጋጡ ሕጎች ሊቀረጹ ወይም ትውፊቶች በዝምታ ሊዳብሩ እይችሉም።

ስለዚህም ፍትሕ ነገሥትን ለማሻሻል ወይም ለመተካት የነበረው አስፈላጊነት ሊታይ የቻለው የአገሪቱ ዘመናዊ ፍላጎትና የሕዝብ ጥያቄ ከፍተኛ ተፅዕኖ ፈጥሮ ስለተገኘ ነበር። ከጊዜ ሂደትም በኋላ መንግሥት ቀኖናተ ሕገጋትን የፍትሕ ብሔርና የወንጀልኛ መቅጫ ሕገጋትን ለማለድና ለማወጅ ሲገደድ የእነዚህ ሕገጋት ቢጋሮች አርእስቶች በሚመለከቷቸው የፍትሕ ነገሥት ድንጋጌዎች ላይ እንደሚመሠረቱና እንደሚመረኮዙ የሚያስገዳድ መመሪያ ነበር።

የዘመኑ የሕግ ማውጣት ሥራ ሕገጋት ጊዜው ከሚጠይቀው የማኅበራዊና ግለሰብአዊ ሕይወት ፍላጎት ጋር መጣጣም እንደነበረባቸው ከተገነዘቡት እጼ ምኒልክ ጊዜ (1892—1905) ጀምሮ ነበር መንቀሳቀስ የጀመረው¹⁶⁰¹

እጼ ኃይለ ሥላሴ ገና እንደራሴ በነበሩበት ጊዜ በኢትዮጵያውያንና በውጪ የሕግ ሊቀውንት እማካሪዎች በመታገዝ በ1923 የወንጀልኛን መቅጫ ደንብ (ሕግ) አወጁ። ቆይቶ የወንጀልኛ መቅጫ ሕግ በ1949 እና የፍትሕብሔር ሕግ በ1952 ተሻሽለው ታወጁ። አሁንም በሥራ ላይ ይገኛሉ።

እነዚህም ሕጎች ከታወጁ ወዲህ ፍትሕ ነገሥት በቀጥታ የነበረውን ተፈጻሚነት ያቆማል። ቢሆንም የሕጎች ምንጭነቱ እንደተጠበቀ ነው። በርግጥ ፍትሕ ነገሥት በተወሰኑ ጉዳዮች ላይ አሁንም እንደገና ሕግ ሆኖ

1601- ገብረ ሥላሴ ዜና ምኒልክ (1917) የእጼ ኃይለ ሥላሴ የፍትሕ ብሔር ሕግ (1952)፣ የወንጀልኛ መቅጫ ሕግ (1949) እና የፍትሕ ነገሥት እንግሊዝኛ ትርጉም (1968 እ.ኤ.አ.) መቅደሞች

ሲታይ በአንድ በኩል በሌላ በኩል በተዘዋዋሪ መንገድ አሁን ለአሉት የአገሪቱ ሕጎች ምንጪ ሆኖ ተጠቅሟል። በጊዜ ሂደት ከጊዜ ማለፍ የተነሳ ግን በተለየ በዝቅተኛ ፍርድ ቤቶች እየራቀ እየሄደ ሲገኝ በከፍተኛ ፍርድ ቤት በተለየ በንጉሠ ነገሥቱ ዙፋን ችሎት ፍትሕ ነገሥት ከሌሎች ሕጎች የበለጠ ተደማጭነት ነበረው።¹⁶⁰²

ከዙፋን ችሎት ሥርዐት መሠረዝና የንጉሠ ነገሥቱ የዳኝነት ሥልጣን መነፈግ በኋላ ፍትሕ ነገሥት ራሱ ሁለተኛውን ክፍል በተመለከተ ታሪካዊ ትርጉም ነው ያለው።¹⁶⁰³ ነገር ግን ይህ ለረዥም ዘመናት ከአገሪቱ ነዋሪዎች ማኅበራዊ ሥነ ልቦና ላይ ተፅዕኖን ያሳደረ ሕጋዊ ሰነድ ሆኖ የኖረ አንደመሆኑ መጠን አሁን በሥራ ላይ በሚገኘው ሥርዐተ ሕግ ያለው ቦታ ከፍተኛ ትርጉምን ይዞ ተገኝቷል።¹⁶⁰⁴ አንደኛውን ክፍል መንፈሳዊ ሕጉን በሚመለከት በሌላ በኩል ሊተላለፍ የማይችል ሕገ ቤተክርስቲያን ነው።

1602- በሁለቱ አዳዲስ ሕጎች (የፍትሕ ብሔር ሕግና ወንጀልኛ መቅጫ ሕግ) እና ፍትሕ ነገሥት መካከል ስለ አሉ ግንኙነቶች Graven: The Penal Code of The Empire of Ethiopia. J.E.L.T.1 1964. ገጽ 273. S.Lowenstein: The Penal System of Ethiopia. J.E.L.T.2 1965 ገጽ 384. J.Vanderlindem, "an Introduction to. The Sources of Ethiopian Law. J.E.L.T.1 1964. ገጽ 247 N.Singer, The Disolution of Religious Marriage in Ethiopia. J.E.L.T. 4 1967 ገጽ 205. Norman Bentiwich The New Code of Ethiopia Contemporary Review May 1944 ገጽ 269—70. CH.Stanford: Ethiopia Under Haileselassic ገጽ 8-M. Perham: The Government of Ethiopia ገጽ 134
1603- በንጉሠ ነገሥቱ ከዙፋን መውረድ የዙፋን ችሎት ተሠርዟል ቢሆንም በ1966 ተነድሮ ግን ባልጸደቀው ረቂቅ ሕገ መንግሥት ፍትሕ በንጉሠ ነገሥቱ ስም በፍርድ ቤቶች ወደ ፊት እንደሚሰጥ ይመለከት ነበር። ይህም ረቂቅ ሕገ መንግሥት ወደ ፊት የሚተረጎመው ሕገ ሕዝብ እንደራሴዎች በወጣ ሕግ ብቻ መሆኑንም ያመለክት ነበር።
1604- የተያያዘው አባረ ገጽ

ምዕራፍ አሥራ ሦስት

መደምደሚያ

በዚህ ጽሑፍ የፍትሕ ነገሥት ችግሮችን በአጠቃላይ መስመሮች በተለየ ታሪካዊ አመጣጡንና ከእነሱም በመነሳሳት የቤተክርስቲያንና መንግሥት ግንኙነቶችን በሚመለከት የሚቻለው ጥረት ተደርጓል።

በመደምደሚያ በአጨራረጥ እንደሚከተለው በየጊዜው ፍትሕ ነገሥትን በሥራ መተርጎም እና እሱም በሥነ ሃይማኖትና ሥነ ሕግ ጥበብ ክልል ያለው ሥርዐተ ትርጉም የሚመለከቱ ጥያቄዎች ሊመለከቱ ይችላሉ።

1. ከታሪካዊ አመለካከት አንጻር

ፍትሕ ነገሥት ወደ ግእዝ ከተተረጎመና በሥራ ላይ ከመዋሉ በኋላ (ነገር ግን ከተዘጋጀበት ጊዜ ጀምሮ በግብጽ) በሙሉ በምልዓት ተፈጻሚነት ሲኖረው አልቻለም ነበር። ስለዚህም በመጀመሪያ የተወሰኑ ድንጋጌዎች ከኢትዮጵያ ማኅበረሰብአዊ ሕይወት ሁኔታዎች ጋር የማይሄዱ ወይም ከዚህ መንፈስ ጋር የማይጣጣሙ ሁነው በመገኘታቸው በሥራ ሊተረጎሙ አልቻሉም/አይችሉም ነበር ምክንያቶችም ሆነው ሊነሱ የሚችሉት የይዘቶቹ አመራረጥና አሰጣጥ ያለፈበት እንደነበር ነው።

ሌሎች ድንጋጌዎች ለተወሰኑ ጊዜያት በሥርዐት ተፈጻሚነት ከኖራቸው በኋላ ጊዜ ከወለዳቸው ማኅበራዊያን ለውጦች ጋር የማይጣጣሙ ሁነው እየተገኙ ከመፈጸም የቆሙ ሁነው ይገኛሉ። በመጨረሻ ሁለተኛው የፍትሕ ነገሥት ክፍል በአዳዲስ ሕገጋት፣ የፍትሕ ብሔር ሕግ (1952) እና የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ (1949) ተተክቷል። የመጨረሻዎቹን የወሰድን እንደሆነ ዛሬ ፍትሕ ነገሥት በአገሪቱ በየጊዜው በሚወጡ ሕገጋት ላይ የሚኖረው ተፅዕኖ ከማኅበራዊያንና ፖለቲካውያን ለውጦች የተነሳ እየተዳከመ በመሄድ ላይ ይገኛል ምክንያቱም ፍትሕ ነገሥት የተቀነባበረበትን ጊዜ ብቻ ሳይሆን የተቀነባበረባቸው ምንጮች ሲፈጠሩ የነበሩት ሁኔታዎች በጊዜአያችን ከአሉት ሁኔታዎች ጋር ሲተያየ በጣም የተራራቁ ነገሮች ናቸው።

2. ከኪነተ ሕግ አንጻር

ፍትሕ ነገሥት በሚመረመርበት ጊዜ ወደ አስቸጋሪ መስመር ይጉትታል ምክንያቱም የፍትሕ ነገሥቱ ቅርጽ ቀላል የሥነ ጽሑፍ ባሕርይን ሥርዐትን እንጂ የሕግንና የኪነተ ሕግን ሥርዐትና ቅርጽ ይዞ አይታይም። የይዘቱ አመዳደብና የአንቀጾች አከፋፈል የኪነተ ሕግን ሥርዐት ተከትሎ ያልተደላደለ ይዘት ያለውን ምእላዳዊ ቅርጽን ይዘው ይታያሉ ነገር ግን አንድም ከአዘጋጁ እጅ አንደገባ አንድ አጋጣሚ ቅደም ተከተልን ወስደዋል/ይዟል ወይም አንድ ጊዜያዊ ቢጋርን ተከትሎ ተደልድሏል። በእርግጥ ትርጉም ያለው ፍሬ ነገር መንፈሳዊ ሕጉ ሥጋዊ ሕጉን ይቀድማል ለዚህም እንደ ምክንያት የተወሰደው በጸሐፊው እብነት እል አላል የነፍስና ሥጋ ግንኙነት ሲሆን ነፍስ ቀድሞ አካል-ሥጋ መከተሉ ነው።

3. ከሥነ ትርጉም ሥርዐት አንጻር

3.1 ከሥነ ሥልጣናዊና ሥነ ጥበባዊ ትርጉም አንጻር

በመንፈሳዊ ሕግ ክፍሉ - የመጀመሪያው ክፍል በተለይ ከ1-3 አንቀጾች የጥያቄዎችን ሥነ ሥርዐታዊ ቅደም ተከተል ሲከተል በሁለተኛው ሥጋዊ ክፍሉ ተቃራኒውን መንገድ መርጦ ይገኛል።

በመመርመር ላይ የሚገኘው ፍትሕ ነገሥት ግልጥነት ሲያስፈልግ በሃይማኖታዊ ሥነ ትርጉም በአንድዋታና በጎብር ማለት በአሊጉርክና ሚታፎሪክ በተለይ ሁለተኛ ክፍል በሥነ ሕጋዊ ትርጉም ማለት በሥነ ሥልጣናዊና ሥነ ጥበባዊ ትርጉም ላይተረጎም መጥቷል። በመጀመሪያ ደረጃ ፍትሕ ነገሥት በሥነ ሥልጣናዊ ትርጉም ሥርዐት ለመተርጎሙ ይህ መሰል ሥልጣን ያለው አካል አይኖርም ፍትሕ ነገሥትን በሥልጣኑ ለመተርጎም ወይም አግባብነት ያላቸውን የሥነ ትርጉም ዘዴዎችን ለማስቀመጥ ችሎታ ባለው አንድ ዓይነት አካል ተቀነባብሮ አልታወጀም ነገር ግን ከጊዜ አንጻርም ሆነ ከቦታ አንጻርና ከምንጮች አንጻር ከተለያዩ ምንጮች ከመጡ-ከነበሩ ምንጮች የተቀነባበረ ሕጋዊ ሰነድ በመሆኑ እንዴት ይቻላል? ሊባል ይችላል ይሆናል።

እስከምናውቀው ድረስ ሥልጣናዊ ትርጉም የሚባለው አንድ ሕግ በራሱ ባወጣው አካል በዚያው ዘዴ በተቋቋመው አካል ግን በሌላ አዲስ ቀናና ሕግ /መተርጉም ሕግ/ የሚሰጠው—የሚብራራበት ትርጉም ነው።

“Eius Est Interpreter, Legem Cuius Est Conder” ሕግን የማውጣት ሥልጣን ያለው ይህን ሕግ የመተርጉም ሥልጣን አለው።

በርግጥ የቤተክርስቲያን አለቆች በተለይ ሊቃነ ጳጳሳት — ፓትርያር ኮች ያሉት ሕጎችን የመተርጉም ፣ የመሠረዝና ከጊዜው ሁኔታዎችም አንጻር አዳዲስ ሕጎችን የመደንገግ ሥልጣን እንደሌላቸው የሚመለከት ድንጋጌ ይገኛል። ሆኖም ይህ ዓይነቱ ድንጋጌ ዕድል ስለ እግዚአብሔር ያለ እምነትን እስከ መሰረዝና ማሻሻል አይደርስም። ስለ ሁለተኛ ክፍል ግንሊሠራ ይችል ነበር።

3.2 ከሥነ ሰዋሰዋዊ ትርጉም አንጻር

በሁለተኛ መንገድ ፍትሐ ነገሥት በሥነ ሰዋሰዋዊ ትርጉም ዘዴዎች መሠረት መተርጉም ይችላል። ሆኖም ግን በሃይማኖት ሥነ ትርጉም ሥርዐት መሠረት ከመሆን መራቅም አይኖርበትም።

3.3 ከሥነ አእምሮአዊ ትርጉም አንጻር

ፍትሐ ነገሥትን ለመተርጉም ሥነ አእምሮአዊ ትርጉም ሥርዐተ-ዘዴ መጠቀም አያስሄድም ለማለት ይቻል ይሆናል የመጀመሪያውን ክፍል በሚመለከት። ሆኖም ፍትሐ ነገሥትን በሥነ አእምሮአዊ ትርጉም ሥርዐተ-ዘዴ የተረገጡም ሊቃውንት አልፈዋል።

ይህ ዋነኛ የፍትሐ ነገሥት ትርጉም ዘዴ ነው። ፍትሐ ነገሥት ቀደም ብሎ እንደተገለጠው ከንባብ አንፃር ግልጽነት የጉደለው ከመሆኑ የተነሣ አብዛኛውን ክፍል ለመርዳት በሐሳብም Ad Sensum ነው።

ስለዚህ ለፍትሐ ነገሥት የተሻለ ግንዛቤ ሥነ ሰዋሰዋዊ ትርጉም ከፍተኛ ድርሻ አለው። የሥነ አእምሮአዊ ትርጓሜ ክልል ከሕግ ይዘትና ቅርጽ ግልጽ ካለመሆን የተነሳ የሚከሰቱ ልዩነቶችን ለመፍታት ዳኛ ወይም ሌላ ሕግ ተርጓሚ አካል ጥረት የሚያደርግባቸውን ሥነ ጥበባዊ ዘዴዎችን ይከልላል።

የፍትሐ ነገሥት የሥነ ዓላማዊና ሥነ ግባዊ ትርጓሜ ቀናናት-ዘዴዎች የዳኛን ወይም የሌላ ሕግ ተርጓሚ ችሎታንና ሥነ ጥበባዊ ዝግጅትን ይጠይቃሉ። የሥነ አምሳል ትርጉም ዘዴዎች-ቀናናት የፍትሐ ነገሥት ተተርጓሚ ድንጋጌ ከአዲስ ሕግ ጋር የሚጋጭ ሆኖ በሚገኝበት ጊዜ ትርጉም አይኖራቸውም። ይህን መሰል ችግር በፈጠር የተሻለው—የሚመረጠው ዘዴ በትውፊታውያን ቀናናተ ሕግ ልዩነቱን መፍታት ነው።

ስለዚህ ሁል ጊዜ ከሥነ መለኮታዊ ትርጉም ዘዴዎች-ቀናናትና መሰል ዘዴዎች በስተቀር የሥነ ጥበባዊ ትርጉም ዘዴዎች ከፍትሐ ነገሥት ስነድ በጣም ርቀው ነው የሚገኙት ምክንያቱም በአንድ በኩል ፍትሐ ነገሥት በአብዛኛው ክፍሉ ከቤተክርስቲያናውያን ምንጮች የተወሰደና በሌላ በኩል በቤተክርስቲያን ጉያ ሥር የተዘጋጀ በመሆኑ በጥቅሉ ሥነ መለኮታዊ ቀለምን ብቻ ተቀብቶ ተገኝቷል ስለዚህም እየአንዳንዱን ጉዳይ የሚተረጉሙ ወይም ከሥራ ላይ የሚያውሉ የቤተክርስቲያን ሊቃውንትና መተርጉማን ነባቢያን መለኮት ናቸውና።

4. ከሥነ ትምህርት አንጻር—ሥርዐተ ትምህርት አንጻር

ፍትሐ ነገሥት በአትዮጵያ ልማዳዊ-ባህላዊ ትምህርት ዘርፎች ከፍተኛውን ቦታ ይዞ ይገኛል።

በኢትዮጵያ ባህላዊ ሥነ መለኮታዊ ትምህርት በሚከተሉት አራት ጉባኤያት እንደሚከፈል ይታወቃል ሀ. ትርጓሜ ብሉይ ኪዳን ለ. ትርጓሜ ሐዲስ ኪዳን ሐ. ሊቃውንት ፍትሐ ነገሥትን ጨምሮ የአባቶች ሥነ ጽሑፎች እና መ. መጻሕፍተ መነኮሳት

እየአንዳንዱ ጉባኤ የተለያየ ይዘትና ቅርጽ ስለአለው ብዙ ጊዜ የሚያጋጥመው የአንድ ወይም ቢበዛ የሁለቱ ጉባኤያት ሊቅነት ወይም ከእየጉባኤዎቹ የተወሰኑ የትምህርት መስኮች ሊቅነት ተገኝቶ ሲሆን ግን ረጅም ጊዜንና ብዙ ድካምን የሚጠይቅ ቢሆንም አልፎ አልፎ አራቱን ጉባኤያት ያጠናቀቁ ሊቃውንትም ያጋጥማሉ። እነዚህም ሰዎች “አራት ዓይኖች” በመባል ይታወቃሉ/ይጠራሉ ለምሳሌ ከዓመታት በፊት የነበሩ አራት ዓይኖች ጉሹ¹⁶⁰⁵

1605. Ντιμπεκούλου Ζέουντες; Εκπολιτευσις εν Αιθιοπία, "Χροστιανική Αγωγή" Dibekeulu.Z ፣ ትምህርት በኢትዮጵያ 1967 ገጽ 12

እንግዲህ ወደ ታሪክ ስንመልስ በአጠቃላይ የፍትሕ ነገሥት መተርጉማን-የፍትሕ ነገሥት አዋቂዎች ክሌሎች ጉባኤያት መተርጉማን ወንድሞቻቸው መካከል በሚከተሉት ምክንያቶች ልዩ ሆነው ይተዩ-ይገመቱ ወይም ይቆጠሩ ነበር ።

የፍትሕ ነገሥት መተርጉማን ቁጥር የተወሰነ ነበር ምክንያቱም የፍትሕ ነገሥት ትምህርት ለብዙ ዘመናት ለጎብረተሰቡ በሰፋት እንዳይታወቅ በሚል ዓላማ በምሥጢር ይጠበቅ-ይያዝ ወይም ይሰጥ ነበር ማለትም የፍትሕ ነገሥት ትምህርት - ትርጉም ሥልጠና ይሰጥ የነበረው በጠባብ ክልል ለሚገኙ ሰዎች በተለይ በሥልጣን መንግሥት - በትውልድ ቦታ የማግኘት መብት - አገር የመግዛት - ሥልጣን Exofficio ለሚኖራቸው የመሳፍንትና መኳንንት ልጆች ብቻ ስለነበር ነው ይባላል

ስለዚህም ይህ ትምህርት ይሰጥ የነበረው የተራው ጎብረተሰብ አባል ሊጠጋበት በማይችልበት ቦታ በተለይ በሰገነት ተደብቆ ነበር ።

በዚህ ሀኔታም ቢሆን ግን የፍትሕ ነገሥት ዕውቀት ለሌሎች ዜጎች ፈጽሞ ተከልክሎ ነበር ለማለት ባይቻልም በአንጹሩም አገርን ለመግዛት የትውልድ-የውርስ መብት አላቸው የሚባሉት ሁሉ ፍትሕ ነገሥትን መግርና ማወቅ ነበረባቸው ማለቱ አዳጋች ነበር-እይቻልም ነበር ።

ይህም የራሱን ሂደት በሚከተለው መልክ ፈጥሮዋል ።

አንድ አገረ ገዥ ፍትሕ ነገሥትን መተርጉም የማይችል ሆኖ ግን አንድን ክፍል ሀገር ለማስተዳደር በሚችልበት ጊዜ ከፍትሕ ነገሥት መተርጉማን - Jurisconsultus አንድ ፍትሕ ነገሥት አውጧል-አማካሪ ባጠገቡ ያስቀምጥና ችግሩ ሲፈጠር ፍትሕ ነገሥትን በማውጣት በመተርጉም በፍትሕ አስተዳደር ሥራ እንዲረዳው ያደርጋል ።

ስለዚህ ለተነሳው ከፍተኛ የሕግ ጥያቄ በመጀመሪያ የፍትሕ ነገሥቱ አውጧል ትርጉም ይሰጥ ነበር ቢሆንም የአገረ ገዥው የግድ በዚህ የፍትሕ ነገሥተ አውጧል ሐሳብ ታስሮ እንዲወስን አይገደደም ነበር።

ምዕራፍ አሥራ አራት

የፍትሕ ነገሥት ፡ ብሔረ ሕግ ወቀኖና አባሪዎች

እስከ አሁን የተደረጉት ጥረቶች ከመጠቃለላቸው ጋር ፍትሕ ነገሥት በአንድ በኩል በምንጭነት ያገለገለባቸው የኢትዮጵያ መሠረታዊ ድንጋጌዎችን የሕግ ሰነዶች መቅድሞች እና በሌላ በኩል ለራሱ ለፍትሕ ነገሥት በምንጭነት ያገለገሉት ቅዱሳት መጻሐፍትና ቤተክርስቲያናውያት ቀኖናት ድንጋጌዎች አባሪዎች ሁነው ተያይዘዋል ።

1. ፍትሕ ነገሥት ወደ ኢትዮጵያ ከገባበት ጊዜ ጀምሮ በተለይ ሥጋዊ ክፍሉ ከነበሩት ትውፊታውያን ሕገጋት ጋር ጉን ለጉን አንድ አንድ ጊዜም በተለይ በከፍተኛ ችሎቶችና ከባድ ቅጣትን ለምሳሌ የሞት ፍርድን በሚያስከትሉ ጉዳዮች የበላይነት እንደነበረው ከዚህም የተነሳ የፍትሕ ነገሥት መተርጉማን-ሊቃውንት በመንግሥት አካላት-የዳኝነት አካላት ፍትሕ አስጣጥም የመጨረሻውን የፍርድ ሐሳብ-ምክር እንደሚሰጡ ይጠበቅ እንደነበር ተመልክቷል። በዚህም መሠረት ኢትዮጵያ ከውጪው ዓለም ጋር የቀረበ ግንኙነትን በማዳበር ከዘመኑ ሥልጣኔና ማህበራዊ አስተሳሰብ ጋር የተዛመደም ሥርዐተ ሕግን ማስፈኑ አስፈላጊ እየሆነ በተገኘበት ጊዜ ትውፊታውያን ሕገጋትም ሆነ በተለይ በግልጥ የሚታዩት የፍትሕ ነገሥት ድንጋጌዎች ቀስ በቀስ ዘመኑ ከፈጠራቸው ሁኔታዎች ጋር የሚጣጣሙ ሕጎች እየታወጀ መተካት ግድ ነበረባቸው። ቢሆንም ግን ሕግ ይተካል-ይሻሻል ሲባል ከጊዜ ሁኔታ ጋር ይጣጣማል ማለት እንጅ የነበረ ሥርዐተ ሕግን ይደመስሳል ማለት አይደለም እንዲያውም በተከታተይ ለሚወጡ ሕጎች ያለፉት-የነበሩት ሕጎች በምንጭነት ማገልገላቸው-የማይታለፍ ታሪካዊ ሂደት ነው። ስለዚህም በኢትዮጵያ አዳዲስ ሕጎች በተለይ መሠረታዊውያን ሕጎች ፡ የፍትሕ ብሔር ሕግና የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ሲታወጁ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ዝግጅትን በሚመለከት “ጸንተው የቆዩ ሕጋውያን ልሞዶች-ትውፊቶች፤ ፍትሕ ነገሥትና ከዚያም ወዲህ የወጡ ደንቦችና ሥርዐቶች ለሚዘጋጁት ሕጎች መነሻ መሠረት እንደሆኑ ተደርጓል “የፍትሕ ብሔር ሕግን

በሚመለከት “በተከበረውና በጥንቱ ፍትሕ ነገሥትና ፍርድ በመዝገብ መጻፍ ከተጀመረ ወዲህ በአገሪቱ የተገለጡት ጥንታዊያንና ታላላቅ የሕግ ልምዶች፣ አቋሞች ትውፊቶች መነሻ መሠረት ሁኖ ተዘጋጅቶ እንዲገኝ ተደርጓል” በተለይ በ1923 ወጥቶ በነበረው የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ በአብዛኞች ድንጋጌዎች በታወቁት የሆኑ የፍትሕ ነገሥቱ እንቀጾች እየተወራረሱባቸው ተቀርጸው ነበር “ፍትሕ ነገሥት በአገራችን ለብዙ ዘመናት የሕግና የፍትሕ እስተዳደር መሠረት ሆኖ የቆየ ሲሆን አሁን በዩኒቨርሲቲ የሕግ ት/ቤት ተጠባባቂነት ወደ እንግሊዝኛ ተተርጉሞ እንዲታተም ስንፈቅድ ደስታ ይስማናል” ።

የተጠቀሱት ዐረብ ተነሣሪዎች በወንጀለኛ መቅጫ ሕጎችና በፍትሕ ብሔር ሕግ አዋጆችና በክርዲናል ጳውሎስ ጸድቀ የፍትሕ ነገሥት እንግሊዝኛ ትርጉም ሕትመት መቅደሞች ላይ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ያስፈራቸው ቃላት ናቸው

እንግዲህ ፍትሕ ነገሥቲ በምንጭነት ያገለገለባቸውና አሁን በሥራም ላይ የሚገኙ የኢትዮጵያ ሕጋዊያን ሰነዶች መቅደሞች በቅድሚያ ሲቀርቡ ቀጥሎ

ለፍትሕ ነገሥቱ በምንጭነት ያገለገሉ

- መጻሕፍት እምላካውያት

- ቀኖናት ቤተክርስቲያናውያት እና

- ቀኖናተ ነገሥት-ሥርዐታት ዓለማውያት በአገለገሉበት መጠን ተቀነባብረው ተያይዘዋል ።

- የፍትሕ ነገሥት ምንጮች መለያ ቁጥሮች ልዩነቶች ማሳያ መስመሮች ተመልክተዋል

አባሪ አንድ

የፍትሕ ነገሥት ምንጭነት

ፍትሕ ነገሥት ምንጭ የሆነባቸው የኢትዮጵያ የሕግ ሰነዶች ምላሳዎች ሕገጋት

ዘ. የወንጀለኛ መቅጫ ሕጎች

ዘ.1. የ1923 የወንጀለኛ ምቀጫ ሕግ መቅደም

ዘ.2. የ1949 የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ መቅደም

ለ. የ1952 የፍትሕ ብሔር መቅደም

ሐ. የፍትሕ ነገሥት እንግሊዝኛ ትርጉም (1968) መቅደም

ሀ. የወንጀለኛ መቅጫ ሕጎች መቅደሞች

ሀ.1. የ1923 የወንጀለኛ መቅጫ ደንብ-ሕግ መቅደም

1933 ወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ሲታወጅ በመቅደሙ ላይ ይህ ሕግ ከፍትሕ ነገሥቱ ላይ ተመሥርቶ እለበለዚያም ጋር ተጣጥሞ እንደተቀረጸ ተገልጧል ።

በዚህም መቅደም ላይ በአጭሩ እነዚህም መሠረተ ሐሳቦች ሰፍረውበት ይገኛሉ። “የሰድብና የብትር የአካል ጉዳይ፣ የነፍስ ጉዳይና የሌላውን ወንጀለኛ መቅጫ ደንብ /ሕግ/ ለማደስና ለማቆም /ለማወጅ/ ምክንያት የሆነው ዘመኑና ጊዜው እየተለዋወጠ በሄደ መጠን የገንዘብም ዋጋ የሰውም ኑሮ እየተለዋወጠ መሄዱን በመረዳት ከዚህም ጋር ስተዛመደ-ለተፈጸመ ጥፋት ካሳና ቅጣት የሚጣለው በነበረው ሕግና ልማድ መሠረት እንደነበር ሲሆን ግን ዘወትር ዘመኑና ጊዜው እንደ መለወጡ፣ የሰውም ዕውቀት እንደማይጉ፣ ኑሮውም እንደመሻሻሉ መጠን ለሚፈጸም ጥፋት ከዚህ አንጻር ተመጣጣኝና ተመዛዛኝ ቅጣት መጣል እንደአለበት ከግምት ውስጥ በማስገባት ሆኖ በመገኘቱ ነው ።

እስከ አሁን ሰው ጭንጀለኛ ሆኖ የሚቆጠረው በዓይን የሚታይ ጥፋት ሲፈጸም በታየ ወይም መፈጸሙ በተረጋገጠ ጥፋት ብቻ ሲሆን የጥፋቱ ደረጃ መጠን ተመዛዝኖ የአጥፊው ሰው ኃላፊነት ተመርምሮ

ተመጣጣኝ ፍርድን ለመስጠት የሚያስችል ሕግ ስለ አልተወሰነ እንደ ሰው ጥፋት ስርቶ ለፍርድ ሲቀርብ ፈራጆች-ዳኞች ትእዛዝና ሕግ አፍራሽ መሆኑን ከማወቅ አልፈው የቅጣቱን ልዝ ለማወቅ ዛለመቻላቸውም የተነሳ ይዘን የፈጸመ ይህን ያህል ቅጣት /ይዘን ዓይነት/ ቅጣት ይቀጣል ማለት ስለማይችሉ ቅጣቱን መንግሥት ያውቃል እያሉ ሲፈርዱ ደኖሩ ለሰነበር አሁን የተፈጸመው ወንጀልና የቅጣቱ ዓይነቱም ተለይቶ ታውቆ ይፈርድ ዘንድ በቅድሚያ ሕዝቡ በሕግ ከልክልና ከልክል ያልሆነውን ነገር ለመለየት እንዲችሉ የአውሮፓን ሥርዐት እየተማረ ከፍ ወደ አለ የዕውቀት ደረጃ እንዲደርስ እስከ አሁን በአገሩ የቀየውን ሥርዐት ሳይለውጥ የእኛም ፍትሕ ነገሥት ከአውሮፓ ፍትሕ ነገሥት ጋር በብዙ ሥፍራ ስለሚጋጣም-ስለሚጣጣም ሁለቱን በማስማማት ዘ1923 ይህን ደንብ አውጇል።

ይህም የሰድብና የአካል ጉዳይ /የአካል ጉዳት/ ካሣና የነፍስ ገዳይና የሌላውም የወንጀለኛ መቅጫ ደንብ እንዲታደስ ስለ ተደረገበት ምክንያት ሠለስቱ ምዕት በፍትሕ ነገሥቱ እንደ ዘመኑና እንደ ጊዜው አኳኝ እያያችሁ ሥራ ሲሉ ያዘዙትን የትእዛዛቸውን መሠረት በፍትሕ ነገሥት መቅደም ተመልከት.....

በሰዚዘ አንድ ቅጣት የሚጣለው ጥፋቱ የተፈጸመው አውቆ ወይም ሳያውቅ በማሰብ ወይ ዘዝንጋታ መሆኑ ታይቶ ነው። ብዙ የሚያውቅ ብዙ ይቀጣል ጥቂት የሚያውቅ ጥቂት ይቀጣል (ሉቃስ 12:47። ሠለስቱ ምዕትም እንደ አእምሮው መጠን እንደጥፋቱ መጠን ሰውን መቅጣት እንደሚገባ አውቀው በሕፃንና በሰካር በዕብድና በዝንጉ ከሚፈርደው ፍርድ አእምሮ ባለው ትልቅ ሰው ላይ የሚፈርደውን ፍርድ ለይታውታልና ይዘም ደንብ ከፍትሕ ነገሥት ጋር እንዲስማማ መደረጉን ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 47 ተመልከት

ዘ-2- የ1949 የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ መቅደም
ሞዓ አንበሳ ዘእምነገደ ይሁዳ
ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሥዩም እግዚአብሔር ንጉሠ
ነገሥት ዘኢትዮጵያ
የሕግን ዋና ዋና ክፍሎች ለብሰቦና በአንድ የሕግ መጽሐፍ ቀምፎ

መወሰን በማናቸውም አገር ቢሆን አስቸጋሪ ተግባር ነው ምክንያቱም ሕጉ በአንድ ወገን ከአገሩ ሕይወትና ልማድ ጋራ በጽኑ ተመሥርቶ እንዲገኝ አስፈላጊ ሲሆን፤ በሁለተኛው ወገን ደግሞ ፍትሕን ብቻ ሳይሆን ዛሬ በእኛ ዘመን ያለውን የሕዝባችንንና ከኛም በኋላ የሚመጣውን የትውልድ ኑሮ እየለወጠ ከሚሔደው ከማገበራዊ ሕይወት ከኤኬኖ ሚክና ከሲያንቲፊክ ኃይሎች ጋር እየተስማማ መሔድ ስላለበት ነው።

በዓለም ላይ ሳይንስ እያደገ በመሔዱ መጠን ለዘመናዊው ኑሮ ያበረከታቸው የተወሰሰበት ነገሮች በተስፋፋበትና የሕጎች ብዛት እያደገ በሔደበት በዛሬው ጊዜ በአንድ ወገን የሰውን ጠባይ በደንብ ለማስኬድ የሚወጡት ሕጎች በሚገባ እንዲፈጸሙ አስፈላጊ ሲሆን፤ በሁለተኛው ወገን ደግሞ የአፈጻጸሙ ነገር ርኅራኄንና እጅግ ሰፊ የሆነ አስተያየትን የያዘ እንዲሆን ይገባል። ማናቸውም የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ሲዘጋጅ ፍትሕን ብቻ ሳይሆን በዓለም ላይ እያደጉ የሚሔዱትን አዳዲስ አላባዮች የማገበራዊ ኑሮን፤ የአካባቢ ምርመራን፤ የአቀጣጥን ዕውቀቶች ፊምሮ ማሰብ የተገባ ነው። ተገቢ የሚሆነውም ፍትሕንና ነጻነትን፤ ወንጀልን መከልከልንና መጨቆንን ወንጀለኛው እንደገና ለመልካም ሰውነት እንዲበቃ ማድረግን የያዙትን የመሠረታውያኑን ነገሮች መንፈስ በመከተል ነው። ቅጣት ግድ አስፈላጊ የሚሆንበት ምክንያት የሰው ልጅ ወደ ጥፋት እንዳይሔድ ደግሞም “አጥፊ ሲቀጣ የሚያየው ብልህ ይሆናል።” እንደተባለው ሁሉ ለሌላው አጥፊ ትርምህርት እንዲሆነው ነው።

ይህ ዛሬ በአዋጆችን ያወጣነው የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ከፍተኛ ግምት ከሚሰጣቸው ከነዚህ መሠረታውያን አላባዮች ጋር በማናቸውም ረገድ የተስማማ ሆኖ ባሁኑ ጊዜ ሆነ በመጨው ትውልድ ለተወደዱት ዜጎቻችን እንዲገኝላቸው በማሰብ እኛው ራሳችን አላፈነቱን ወስደን በዚህ አኳኝ እንዲዘጋጅ አደረግን።

ይህንንም ወደ ፍጹሚ ለማድረስ ለሕጉ ድርጅት አስፈላጊ የሆነው ሥራ ብዙ ዓመታት ከወሰደ በኋላ የዛሬ የ ዓመት በእኛ ትእዛዝ የተሰበሰበው የፍትሕ ነገሥት ኮሚሲዮን የሚሠራበትን መሪ ትእዛዝ እኛ ራሳችን ሰጠነው። ሥራውንም በቤተ መንግሥታችን ግቢ ሆኖ እንዲሠራ አደረግን። በንጉሠ ነገሥት መንግሥት ግዛታች ውስጥ የተቋቋሙት የተከበሩት ሕጋውያን ልማዶች በፍተሕ ነገሥትና ከዚያም ወዲህ በወጡት ደንቦችና ሥርዐቶች የተገለጡት በሞላው ዜጎቻችንም ዘንድ የሚገኙት ልማዶችና ባሕሎች ጭምር የሕጉ መነሻ መሠረት እንዲሆኑ

አድርገናል ። በዚህ ሥራ ላይ እንዲያገለግሉን ያደረግነው ያገራችንን የሕግ ሊቃውንትና ደራሲዎች ብቻ ሳይሆን ከአውሮፓም ክፍለ ዓለም እጅግ የታወቁና የተመለከረላቸው የሕግ ሊቆች ደግሞ ዛሬ በዓለም ላይ እንደሚገኘው ሁሉ ከጥንታዊ ፍርድ ተለቅሞ የወጣውን የወል ሕግ እቅድ ጭምር ነው ። እነዚህም ሁሉ በጥንቃቄ ታስቦባቸው ለንጉሠ ነገሥት መንግሥት ግዛታችን ልዩ ልዩ ፍላጎት በሚጠቅሙበት መንገድ እንዲውሉ ደግሞም ለሥልጣኔ እርምጃ ለፍትሕና ለሰብአዊ ተግባር ኃይል እንዲሰጡ በማሰብበሕጉ ውስጥ እንዲዋሐዱ አድርገናል ይኸውም የዛሬ የ ዓመት የፍትሕ ነገሥት ኮሚሲዮን እንዲሰበሰብ ባደረግንበት ጊዜ።

“ኢትዮጵያ ከመላው ዓለም ተቀዳሚ የሚሆን የሕግ አውጭነት ታሪክ

“በኖራትም እንኳ ለሕዝባችን በሚሰማው መጠን በሌሎች “እገሮች-ከሚገኙት ሕጎች የተሻሉትን እየመረጥን ባገራችንም እንዲ

“ሠራባቸው ለማድረግ ችላ ብለን አናውቅም። ... ስለሆነም “...የኮሚሲዮኑ ሥራ መነሻው ሳይቋርጥ ከብዙ ዘመናት ጀምሮ “የመጣው የኢትዮጵያ መሠረታዊ ሕግና ልማድ ሊሆን ይገባል” ብለን ተናግረን እንደነበረው ነው ።

የፍትሕ ነገሥቱ ኮሚሲዮን ሥራ በዚህ በተዘጋጀው በአንዱ ክፍል ሕግ ብቻ ሳይወሰን የማይነጣጠሉትን የፍትሕ ብሔርን ሕግ ፣ የወንጀል ንፍ የፍትሕ ብሔርን ሥነ ሥርዐት ፣ የንግድና የባሕርን ሕጎች ጭምር እንዲያዘጋጅ ስላደረግን ሥራው በመልካም እርምጃ ተካሂዷል ።

የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ምንም እንኳ ከጠቅላላው ሕግ አንደኛው ዋና ክፍል ቢሆን ሕጎቹ ሁሉ በሃያ አምስተኛው የዘውድ በዓላችን ቀን ለሰጠው ለተሻሻለው ሐገ መንግሥታችን እንደ አንድ አካልሆነው የሚቆጠሩ ከመሆናቸው በላይ በሐገ መንግሥቱ የሚገኙት መሠረታዊ ያን ነገሮች በሥራ ላይ እንዲውሉ የሚደግፉና ለማስፈጸሙ የሚረዱ ይሆኑ ዘንድ ያደራጀናቸው ናቸው ።

ይህ ታላቅ ሥራ መጀመሪያ እንዲሰጥ የምንጠብቀው ፍሬ ነገር በዚያ ታሪካዊ ጽሑፍ ላይ የሚገኙት የሰው ልጅ መብቶች በእውነት የሚጠበቁበት ጥልቆቹ መሠረታዊ ያን ነገሮች እንዲከበሩ ስለሆነ ያላማቋ ረጥ የምንከተለው ዓላማ ነው ።

የፍርድ ምንጭ የጥበብና የህብት መገኛ በሆነ ሁሉን በሚችል በእግዚአብሔር አጋዥነት ይህ ሕግ ላሁኑ ሕዝባችንና ለመጪው ትውልድ ለሰላሙና ለደገንነቱ እንዲሆን እናምናለን ።

በነገሥን በሃያ ሰባተኛው ዓመት ዛሬ ሐምሌ አሥራ ስድስት ቀን አሥራ ዘጠኝ መቶ አርባ ዘጠኝ ዓመተ ምሕረት በገንተ ልዑል ቤተ መንግሥታችን ተጸፈ ።

ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ
ንጉሠ ነገሥት

ለ. የ1952 ፍትሕ ብሔር ሕግ መቅድም
ሞዓ አንበሳ ዘእምነገደ ይሁዳ
ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ
ሥዩም እግዚአብሔር ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ

ኢትዮጵያ የደረሰችበትን የሥልጣኔ ደረጃ በዛሬው ጊዜ ከሚለዋወጠው የዓለም ሁኔታ ጋር እኩል ለማራመድ የንጉሠ ነገሥት ግዛታችንን ማገበራዊ አቋም የሚመለከተውን ሕግ በዘመናዊ አኳኋን ማሻሻል አስፈላጊ ስለሆነ ይህን የፍትሕ ብሔር ሕግ አወጀን ። እስካሁን የተደረገውን እርምጃ ለማጠናከርና ወደፊትም የበለጠ መስፋፋትንና እድገትን ለማግኘት እያንዳንዱ ሰው ብቻ ሳይሆን በጠቅላላው አገራችንን በሙሉ የሚያጋጥሙትን ጉዳዮች ለማከናወን እንዲቻል ትክክለኛና ዝርዝር የሆኑ ደንቦች ማዘጋጀት ያስፈልጋል ። በዚህ ሕግ ውስጥ የሚገኙት ድንጋጌዎች ከጥንት ዘመናት ከወረሰናቸው በጽኑ ከተመሠረቱት ከንጉሠ ነገሥት መንግሥታችን የሕግ ልምዶችና በጽጅኛው የዘውድ በዓላችን በሰጠው ሕገ መንግሥት ውስጥ ከሚገኙት መሠረታዊ ያን ሐሳቦች ጋር የሚስማሙ ናቸው ፤ እንደዚሁም ደግሞ በዓለም ላይ ከሁሉ ተሽለው የሚገኙት ሕጎች ተጠንተዋል ።

ማናቸውም ሕግ የሰዎችን መብትና ግዴታ ለመግለጽ እንዲሁም በመካከላቸው ያሉት ግንኙነቶች የሚተዳደሩበትን መሠረታዊ ያን ሐሳቦች ለመግለጽ የወጣ ሲሆን ሕጉ ከወጣላቸው ሰዎች ልብ የሚደርስ ፍላጎታቸውን ፣ ልምዳቸውን ፣ ወይም የተፈጥሮ ፍትሕን የሚጠብቅ ካልሆነ በተርፎ ዋጋ ሊኖረው አይችልም ።

እኛ ያቋቋምነው የፍትሕ ነገሥት ኮሚሲዮን ይህን የፍትሕ ብሔር ሕግ ሲያዘጋጅ በተከበረውና በጥንቱ ፍትሕ ነገሥት መጽሐፍና ፍርድ በመዝገብ መጻፍ ከተጀመረ ወዲህ የተገለጹትን ጥንታዊ የሆኑትን የንጉሠ ነገሥት መንግሥታችንን ታላቅ የሕግ ልምዶችና አቋሞች በመመልከትና በተለይም ለንጉሠ ነገሥት መንግሥታችንና ለተወደደው ሕዝባችን የሚያስፈልጉትን በማሰብ ነው ።

በንጉሠ ነገሥት መንግሥታችን ግናቸውም ሰው ለኑሮው አስፈላጊ የሆኑትን መብቶቹንና ግዴታዎቹ ሁሉ ያለ ችግር እንዲገባው ለማድረግ ዐቅደን በዚህ ሕግ ውስጥ የሚገኙት ቃላቶች ግልጽ ሆነው እንዲዘጋጁ አድርገናል ።

እንደዚሁም ልዩ ልዩ ጉዳዮችን የሚመለከትና የሚጠቀልል ሕግ ሁሉ አንድነት ያለውና የተሟላ እንዲሆን አስፈላጊ ስለሆነ ይህ ዛሬ በዐዋጅ የምናወጣው የፍትሕ ብሔር ሕግ በዚሁ መሠረት ተዘጋጅቶ ይገኛል ።

የፍትሕ ነገሥት ኮሚሲዮን ይህን ሕግ በጥንቃቄ ያዘጋጀውና ፓርላሜንታችንም ከፍ ባለ ትጋት እንደገና ያየው በመሆኑ የታቀደበትን ዓላማ እንደሚያስገኝ የሚያሳምን ነው ።

የፍርድ ምንጭ ፣ የጥበብና የሀብት ግግኛ በሆነ ሁሉን በሚችል በእግዚአብሔር አወራነት ይህ ሕግ ላሁኑ ሕዝባችንና ለመጭው ትውልድ ለሰላሙና ለደገንነቱ እንደሚሆን እናምናለን ።

በነገሥን በሠላሳ አንደኛው ዓመት ዛሬ ሚያዝያ ህያ ሰባት ቀን ዐሥራ ዘጠኝ መቶ አምሳ ሁለት ዓመተ ምሕረት አዲስ አበባ በገንተ ልዑል ቤተ መንግሥታችን ተጸፈ ።

ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ

ንጉሠ ነገሥት ።

ሐ. የፍትሕ ነገሥት እንግሊዝኛ ትርጉም መቅድም

PREFACE

CONQUERING LION OF THE TRIBE OF JUDAH

HAILE SELASSIE I

ELECT OF GOD, EMPEROR OF ETHIOPIA

The long and great history of Our country demonstrates that Our people have always both administered and lived

according to the law. Our people were at first ruled by Mosaic law, but after the advent of Christianity to Ethiopia they came later to be governed by the Fetha Nagast—a work combining both spiritual and secular matters, the former part pertaining to the spittual, the latter to the temporal affairs of Our people. The Fetha Nagast has been venerated, supported, and applied by both the government of Our Empire and by the Church. The names of scholars learned in this law are famous in the history of Ethiopia particularly since the reign of Emperor Zar'a Ya'qob when both the study and enforcement of the Fetha Nagast began.

By the Providence of the Almighty this bulwark of the law was preserved for Our people. Venerated for many centuries, it provided for Our people an invaluable source of legal principles.

When we ascended Our Imperial Throne and enacted a Penal Code compiled on the basis of the Fetha Nagast, We made all necessary provision for the printing of the Fetha Nagast, in order that it might be available to Our people. Owing however to the invasion of Our country by the enemy, the copies which had already been printed, but not distributed, were burnt together with the printing press.

When, when the assistance of the Almighty, We returned victorious to Our country and subsequently made provision for the condification of Our laws, realizing that those who had helped us in the process of condification had availed themselves of the provisions of the Fetha Nagast, We ordered that its text be printed together with a commentary thereon, and offered to Our people for their assistance.

We are pleased that this great work, for so many centuries the basis of law and the administration of justice in Our country, has now, under the auspices of the Faculty of Law of the University to which We have given Our name, been translated into English so that it may be known to scholars of

other countries.

No modern legislation which does not have its roots in the customs of those whom it governs can have a strong foundation. The effort which has been made by the Faculty of law of Our University to disseminate the knowledge not only of the new condification but also of the historically rooted legal practices of Ethiopia, which by the providence of the Almighty we have preserved, and which are the source of Our new legislation is befitting and deserving of Our warmest approval.

Given at Our Imperial Palace in Addis Ababa this 29th day of August 1968.

Haile Sellassie I
Emperor

አባሪ ሁለት

የፍትሕ ነገሥት ምንጮች

ፍትሕ ነገሥት በምንጭነት የተጠቀመባቸው ሰነዶች ፡—

ሀ) መጻሕፍት አምላካውያት

1. የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት
2. የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት

ለ) ቀናናት ቤተክርስቲያናውያት

1. ቀናናት ሐዋርያውያት
2. ቀናናት ሲኖዶሳውያት
3. ቀናናት አበው
4. ቀናናት ሊቃነ ጳጳሳት ዘእስክንድርያ

ሐ) ቀናናት ነገሥት — ሥርዐታት ዓለማውያት

1. ጠስ፡ ተጥላላት (አብጠሊስ)
2. መክ፡ ቀናናት ነገሥት ዳግም
3. መጅ፡ ቀናናት ነገሥት ሣልስ
4. መግ፡ ቀናናት ነገሥት ራብዕ

ሀ. መጻሕፍት አምላካውያት

ርእሰ መጻሕፍት

አምስቱ ብሔረ አራት ¹⁸⁹⁸				ፍትሕ ነገሥት ¹⁸⁸⁹		F.N. ¹⁹⁰⁰	
	ስያሜ	ምዕራፍ	ቁጥር	ለገቀድ	ቁጥር	ገጽ	ለስተያየት
1.1	ተለ 27	38	9-10	24	928	146	
1.2	ተቤ	21	12-14	47	1676	290	
		21	20-21	47	1660	290	
		21	12-15	37	1700	294	
	1	21	20-22	44	1545	273	

1898. መጽሐፍ ቅዱስ የብሉይና ሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ፡ የመጽሐፍ ቅዱስ ማገበር 1980

1899. ፍትሕ ነገሥት መጽሐፈ ሕገጋት ዐበይት 1962

1900. Fetha Nagast. P. Tzadua 1968

(ግስታዊ የግርጌ ግስታዊ ቁጥሮች 1898-1940 ቁጥሮች 1607-1663 ይተካሉ)

	14	22	23-24	44	1545	273
		22	2-4	47	1661	290
		22	1-2	16	649	103
		22	18	46	1651	287
1.3	ተጋ	27	1-8	18	679	109
		5	16	45	1578	278
		66	1-6	45	1579	279
		17	10-15	45	1580	279
		18	7-23	45	1581	279
1.4	ተፋ	30	2	18	683	109
		35	22-27	47	1692	194
		23	91	18	682	109
		6	24-27	45	1593	280
1.5	ተሐ 14	2	4-7	44	1557	274
		5	11-23	24	931	147
		13	1-16	46	1631	287
		17	15	44	1530	271
		18	9-12	46	1652	287
		18	10-12	46	1635	288
		19	14-20	45	1594	289
		19	11-13	47	1710	296
		19	15-20	43	1516	267
	24	20	1-5	44	1550	274
		20	15-20	43	1517	265
		20	10-12	44	1553	274
		20	19-20	44	1556	274
	12	21	13-18	44	1559	226
	5	19	11-13	47	1710	296
	5	21	1-9	47	1712	296
	22	20	46	1634	281	
13	22	13-21	24	930	147	
13	23	15-16	44	1559	271	
13	23	1-12	44	1542	273	
	23	9-15	44	1549	274	
	24	10-15	47	1515	265	
	19	14-20	45	1594	280	
	22	1-6	45	1596	280	
	22	8	45	1597	280	
	25	1-5	45	1601	281	
	24	7	45	1598	280	

2	አርባዕቱ ወንጌላት	ፍትሐ ነገሥት	F.N			
	ስያሜ	ምዕራፍ	ቁጥር	አንቀጽ	ቁጥር	ገጽ አስተያየት
2.1	ግብረ ጌ-7	5	23-24	13	515	86
		5	23-24	13	515	86
		5	7	45	1612	283
		12	36	45	1612	283
		18	21-22	45	1612	283
		21	21-22	45	1612	283
		4	10	14	535	89
		9	15	15	579	95
		9	13	5	190	40
		19	210	10	345	65
		19	37-38	10	346	65
		12	349-50	45	1616 4	281
		18	2 22	45	1612	283
		19	21 22	10	347	65
		21	13	1	1	11
		21	12	1	13	12
		22	30 32	22	780	122
		26	41	20	753	119
		26	41	20	752	119
		28	19	3	20	14
		17	17-21	21	772	67
		12	49 50	45	1612	282
		18	21 22	45	1612	282
		7	3 6	9	340	63
		19	29-30	10	356	65
		22	29-30	10	356	65
		2.2	ግርብስ 12	4	18-20	45
9	337-38			45	1612	283
13	35-36			14	547	92 ሪ.ተ
11	17			1	1	11
6	7-13			21	770	121 ወንጌላ

2-3	ሱቃስ	1	21-59	51	1802	308	
		18	6	24-26	45	1614	283
		18	10	20	45	1615	283
		14	14	12-15	45	1616	283
		10	16		51	1818	312
		11	28		51	1828	312
		12	4		20	750	118
		12	4		20	751	118
		1	59		51	1802	308
		2	21		51	1802	308
		14	8		45	1616	283
		16	1-12		16	650	104
		12	35		14	530	88 • 1.2
		12	23		16	605	98 • 1.2
		11	41		16	636	98
		19	2-20		16	651	104
		7	37-38		16	651	104
		7	47		16	611	98
2-4	ፑሐንስ	3	5		45	1617	283
		13	13-16		45	1617	383
		3	5		3	20	14
		4	24		15	535	90 • በጠገ
		4	24		46	1629	286 • 1A
		8	47		51	1828	312 • "
		10	30		46	1629	286 • "
		1	1-14		46	1630	286 •
		11	24		46	1629	286 • r

ለ ቀናት ቤተ ክንስቲያናውያት ርእሰ ቀናት

ቀናት ሐዋርያውያት			ፍትሐ ነገሥት			F.N	
	ሰያሜ	ቀናት	ቀናት	ላንቀጽ	ቀጥር	ገጽ	ለስተያየት
1.1	ረስጠላ 82/83	1	"	4	57	19	
		2-3	"				
		4	"	11	438	77	ረስጠላ
		4	"	11	439	77	ረስጠላ
		5	"				
		6	"	11	440	77	
		7	"				
		8	"	11	441	77	
		13	"		442	77	
		10	"	11	442	77	
		11	"				
		12	"	9	314	60	
		13	"	5	94	26	
		14	"	6	229	46	
		14	"	24	955	152	
		15	"	8	626	52	
		16	"	24	955	152	
		17	"	7	240	48	ረስጠላ
		17	"	10	407	74	ረስጠላ
		18	"	7	258	51	
		18	"	9	316	60	
		19-21	"				
		22	"	8	213	43	
		22	"	14	542	89	
		23	"	11	468	81	
		24-25	"				
		26	"	9	408	74	
		27	"	8	265	52	
		27	"	9	409	75	
		28	"	1	8	11	

1.1

28	"	15	587	96
28	"	17	656	105
28	"	11	468	81
29	"	146	1653	288
30	"	13	508	85
31	"			
32	"	12	491	83
32	"	20	756	119
33	"			
34	"	5	194	41
35	"	11	443	77
36	"	5		28
37	"	7	248	49
38-39	"			
40	"	14	545	90
40	"	17	670	107
41	"			
42	"	21	777	121
43	"	3	36	16
44	"	3	24	14
45	"	13	511	86
46	"			
47	"	22	798	123
48	"	14	540	90
49	"	14	533	88
50	"	17	688	107
52	"	5	150	35
52	"	12	484	83
53	"	5	152	35
53	"	12	491	83
53	"	13	519	86
53	"	13	520	86
53	"	13	521	87
53	"	13	524	87
54	"	6	213	58
54	"	44	1533	271
55	"	1	19	13
56-57	"			
58	"	5	105	28
58	"	76	215	44

1.1	58	"	7	250	49	ጊዜያዊ
	59	"	8	269	53	
	60	"	11	440	77	
	61	"	5	153	35	
	62	"				
	63	"	46	1653	288	
	64-66	"	11	469	81	
	67	"	19	721	114	
	68	"	14	547	90	
	69	"	1	9	11	
	70	"	22	790	123	
	70	"	50	1777	304	
	71-78	"				
	79	"	42	1311	235	
	80	"				
	81	"	12	15	13	

	አድራሻ	ቀናናት	ቀናናት	አንቀጽ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት
1.2	ጊዜያዊ 71(74)	1					
		2	"	13	497	85	
		3	"	6	226	45	
		4	"				
		5	"	5	198	41	
		6	"				
		7	"	12	478	82	
		7	"	13	518	86	
		8-10	"				
		11	"	5	156	36	
		12	"	6	230	46	
		12	"	16	645	103	
		12	"	5	162	37	
		13	"	6	217	44	
		13	"	9	281	54	
		14-16	"				
		17	"	8	274	53	
		18	"	5	201	41	
		19	"	6	227	46	

1.2	20	"	5	174	38
	21	"	5	175	38
	22	"	6	228	38
	22	"	16	633	101
	23				
	24	"	5	184	39
	25-26				
	27	"	5	164	37
	27	"	5	187	40
	28	"	5	187	40
	29	"	25	968	155
	30-33	"			
	34	"	3	26	14
	34	"	3	30	14
	35	"	5	190	40
	35	"	7	248	40
	36-37				
	38	"	5	187	40
	39	"			
	40	"	5	189	40
	40	"	15	588	96
	40	"	15	590	96
	41	"	5	191	40
	41	"	6	19	13
	42	"	5	191	40
	43	"	13	513	86
	44	"	13	504	85
	45				
	46	"	13	512	85
	46	"	48	1748	301
	47	"	5	181	39
	47	"	14	549	91
	47	"	14	552	91
	47	"	47	1713	296
	48	"	15	589	96
	49				
	50	"	49	1773	303
	51	"	5	187	40
	52	"	5	103	18

1.2	52	"	12	482	83
	53				
	54	"	5	189	40
	55	"	2	15	13
	56-63				
	64	"	25	965	155
	64	"	25	968	155
	65-70				
	71	"	9	275	54

ቁጥር	ስያሜ	ተኖናት	ተኖናት	አገባብ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት
1.3	ረከጠጅ	1	"	5	92	25	
		1	"	9	323	61	
		2	"	5	92	25	
		2	"	6	213	43	
		3	"	13	498	43	
		4	"				
		5	"	6	226	46	
		5	"	14	545	90	
		6	"	5	198	41	
		7	"	15	590	96	
		8	"	13	518	86	
		9-10					
		11		9	336	62	
		12	"	5	207	42	
		12	"	9	337	62	
		13-14					
		15	"	5	98	26	
		15	"	9	281	54	
		16	"	9	281	54	
		17-18					
		19	"	27	1013	265	
		20					
		21	"	20	760	120	

1.3

22				
23				
24	"	5	194	41
24	"	9	278	54
24	"	9	318	
25	"	4	64	20
26-27				
28	"	5	176	38
28	"	5	208	40
28	"	5	164	37
29	"	5	178	39
30-39				
40	"	17	654	105
42	"	5	190	40
42	"	9	282	55
42	"	50	1778	305
43	"	5	203	41
43	"	14	568	92
44				
45	"	24	932	147
46	"	24	932	
47	"	9	320	60
48				
49	"	9	320	60
49	"	48	1750	301
50				
51	"	9	282	55
52	"	5	95	26
52	"	5	96	26
52	"	5	187	40
53-58				
59	"	9	320	60
60	"	15	589	96
62	"	48	1748	301
62	"	5	181	39
63				
64	"	5	205	52
65-66				
67	"	9	322	61
68	"	9	281	55

1.3

68	"	9	322	61
68	"	9	182	55
69	"	49	1773	303
70	"	5	161	37
71	"	5	169	38
71	"	9	282	55
72	"	5	100	26
73-74	5		97	26
75	"			
76				
77	"	5	199	41
77	"	9	277	54
78	"			
79	"	9	291	57
80				
81	"	9	292	57

	ስያሜ	ቀጥላት	ቀጥላት	አገቀሉ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት
1-4	ድህረ ገጽ ልዩ ስያሜ	1	"	2	214	43	
	"	2	"	11	424	76	
	"	3	"	11	463	80	
	"	3	"	16	634	101	
	"	4	"	5	84	24	
	"	4	"	5	111	29	
	"	4	"	5	116	30	
	"	4	"	5	1509	266	
	"	4	"	5	114	30	
	"	4	"	5	116	300	
	"	5	"	5	114	32	
	"	6	"	43	1441	252	
	"	7	"	43	1520	268	
	"	7	"	43	1503	265	
	"	7	"	43	145	35	
	"	7	"	5	614	99	
	"	7	"	16	644	103	
	"	7	"	9	313	59	
	"	8	"	5	129	32	
	"	8	"	5	144	35	

1.4

"	8	"	5	155	36
"	8	"	16	620	99
"	8	"	43	1486	262
"	8	"	17	672	187
"	8	"	43	1479	262
"	9	"	11	459	80
"	10	"	5	183	39
"	10	"	11	466	76
"	10	"	14	2562	92
"	10	"	43	1466	257
"	11	"	43	1500	264
"	11	"	9	315	60
"	11	"	43	1498	264
"	11	"	11	426	76
"	11	"	24	909	143
"	12	"	5	209	36
"	12	"	14	543	90
"	12	"	14	548	89
"	12	"	12	471	82
"	12	"	12	473	82
"	12	"	12	488	83
"	12	"	12	484	83
"	12	"	5	137	34
"	12	"	12	137	83
"	12	"	12	492	84
"	12	"	12	471	84
"	12	"	19	718	114
"	12	"	5	137	34
"	12	"	7	248	49
"	12	"	43	1480	261
"	13	"			
"	14	"	18	211	75
"	14	"	11	418	75
"	14	"	16	434	100
"	15	"	16	624	100
"	15	"	16	636	76
"	16	"	11	635	75
"	17	"	9	285	55
"	18	"	5	264	34
"	18	"	24	140	26

1.4

"	18	"	9	851	136
"	19	"	16	634	101
"	19	"	24	909	143
"	19	"	24	910	143
"	19	"	5	139	34
"	20	"	3	23	14
"	21	"	2	21	14
"	21	"	13	501	85
"	21	"	16	647	103
"	21	"	16	646	103
"	22	"	11	454	79
"	22	"	11	453	79
"	22	"	5	141	34
"	23	"	12	484	83
"	23	"	5	106	28
"	23	"	5	112	29
"	24	"	10	419	75
"	25	"	16	616	100
"	25	"	20	745	118
"	26	"	16	625	100
"	27	"			
"	27	"	16	434	77
"	27	"	20	747	118
"	27	"	19	719	114
"	28	"			
"	29	"	19	437	77
"	29	"	19	726	115
"	30	"	19	729	115
"	31	"	19	722	115
"	31	"	24	912	144
"	32	"			
"	33	"	14	61	92
"	33	"	14		
"	34	"	3	25	14
"	34	"	3	27	14
"	34	"	3	35	15
"	34	"	5	105	28
"	34	"	6	215	44
"	35	"	13	507	85
"	36	"	5	90	25

1.4	"	37	"	7	246	49	
	"	36	"	14	545	90	
	"	37	"	5	101	27	
	"	38	"	13	500	85	
	"	38	"	13	504	85	
	"	38	"	20	766	120	
	"	38	"	5	112	29	
	"	39	"	12	484	83	
	"	40	"	5	167	37	
	"	41 43	"				
	"	60	"	7	246	49	ተጨመረ
	"		"				ቁጥር
	"	60	"	9	310	59	"
	"		"	16	621-23	100	ቁጥሩ አልተጠቀሰም
	"		"	21	776	121	"

	ስያሜ	ቀኖናት	ቀኖናት	አንቀጽ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት
1-5	ጴጥ ጴጥሮስ	4	"	3	22	14	
	"	15	"	5	191	40	
	"	16	"	5	202	41	
	"	17	"	5	192	40	
	"	5	"	16	643	102	
	"	27	"	9	295	57	
	"	29	"	5	191	40	
	"	81	"	9	335	62	
	"		"	22	794	123	ቁጥሩ አልተጠቀሰም
	"		"	13	512	85	
	"		"	13	498	86	
	"		"	7	250	49	

2		ቀኖናት ሲኖሩበት		ፍትሐ ንገሥት		F.N		
	ስያሜ	ቀኖናት	ቀኖናት	አንቀጽ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት	
2-1	ፅንቆራ (25)	1-2	"					
	"	3	"	20	757	119		
	"	4	"					
	"	5	"	20	758	119		
	"	6	"					
	"	7	"	20	759	120		
	"	8	"	20	760	120		
	"	9	"	7	260	51		
	"	10	"	24	877	139		
	"	11-13	"					
	"	14	"	17	659	105		
	"	15	"	48	1757	301		
	"	16	"					
	"	17	"	5	104	41		
	"	18	"	24	834	132		
	"	19	"	48	799	301		
	"	20	"					
	"	21	"	47	1714	296		
	"	22	"	11	496	81		
	"	23	"	47	1718	296		
	"	24-25	"					
	2-2	ቀጠግ ፡ ቅርጣግና (14)		"				
		"	1	"				
"		2	"	24	955	152		
"		3	"	13	498	86		
"		3-5	"					
"		6	"	3	33	15		
"		7-8	"					
"		9	"	6	233	43		
"		10	"					
"		11	"	6	211	43		
"		11	"	7	242	48	ትርፍ ቁጥር	
"		12-13	"					
"		14	"	7	241	48		
"		14	"	7	143	49		

2.2	"	15 22	"				
	"	23	"	7	141	48	
2.3	ᠳᠠᠭᠤᠨᠠᠨᠠᠨ (20)	1	"	24	931	148	
	"	2-6	"				
	"	7	"	1	10	12	
	"	8-10	"				
	"	11	"	19	728	115	
	"	12-13	"				
	"	14	"	24	932	148	
	"	15	"	10	349	65	
	"	16	"	10	349	65	
	"	17-19	"				
	"	20	"	20	765	120	
	"	27	"	12	472	81	ᠳᠠᠭᠤᠨᠠᠨᠠᠨ
2.4	ᠰᠠᠭᠤᠨᠠᠨᠠᠨ (25)	1-3	"				
	"	4	"	6	227	46	
	"	5	"	6	228	46	
	"	7-10	"				
	"	11	"	5	200	41	
	"	12	"	5	195	41	
	"	13-16	"				
	"	17	"	5	180	39	
	"	18-19	"				
	"	20	"	5	164	37	
	"	21-22	"				
	"	23	"	5	169	38	
	"	24	"	7	658	188	
	"	25	"	7	658	185	
	"	39	"	8	268	53	
	"	45-47	"	8	267	53	
	"	49	"	8	267	53	
	"	67	"	8	267	53	
2.5	ᠰᠠᠭᠤᠨᠠᠨᠠᠨ (20)		"				
	"	1-6	"				
	"	7	"	5	165	37	
	"	8-20	"				

1	"	9	276	54
1	"	10	347	65
3	"	9	283	55
4-6	"			
7	"	5	187	36
8	"			
9	"	5	91	25
9	"	6	232	46
9	"	9	289	56
10	"			
11	"	7	261	51
12	"			
13	"	6	230	46
14	"	6	229	46
15	"	6	236	46
15	"	10	348	46
16	"			
17	"	7	251	50
17	"	13	719	86
18	"	28	1013	165
19	"	5	193	40
19	"	24	903	143
20	"	14	537	89
20	"	19	714	114
21 22	"			
23	"	24	847	135
24	"	3	25	14
25	"	24	847	135
26	"			
27	"	6	231	46
27	"	24	911	144
28	"	6	234	46
29	"	6	235	46
29	"	24	235	140
30	"	13	502	85
30	"	13	502	85
31	"			
32	"	14	537	89
32	"	9	290	55
33 36	"			

2.6

"	37	"	4	40	17
"	37	"	4	58	19
"	37	"	5		27
"	38	"	4	43	17
"	38	"	5	182	39
"	39	"	4	47	18
"	40	"	4	48	18
"	41	"			
"	42	"	4	50	18
"	43	"			
"	44	"	4	52	18
"	45	"	4	55	19
"		"	5	56	19
"	45	"	5	165	37
"	46	"	5	56	19
"	47	"	5	148	35
"	48	"			
"	49	"	4	59	19
"	49	"	4	63	20
"	50	"	4	60	19
"	51	"	4	61	29
"	51	"	5	97	41
"	52	"	5	169	38
"	53	"	5	174	38
"	54	"	5	170	38
"	54	"	5		
"	55	"			
"	56	"	24	912	144
"	57-58	"			
"	59	"	6	223	45
"	60	"			
"	61	"	7	252	50
"	61	"	12	471	82
"	62	"	7	253	50
"	63	"			
"	64	"	9	286	55
"	64	"	17	664	106
"	65-66	"			

370

2.6

"	67	"	5	154	36
"	67	"	9	287	55
"	68	"	17	662	106
"	69	"	22	796	123
"	70	"	24	911	144
"	71	"			
"	72	"	24	913	144
"	73	"	24	914	144
"	74	"	48	1747	300
"	75	"	17	663	106
"	76	"	4	62	20
"	77	"	5	158	30
"	78	"	10	362	68
"	79	"			
"	80	"	17	666	107
"	81	"	10	376	71
"	82	"	48	1741	299
"	83	"	48	1742	299
"	84	"			
"		"	20	763	120
"		"	10	350	68
"		"	10	363	65
"		"			
"		"	10	369	68
"		"	10	375	69
"		"	10	384	70
"		"	10	394	71
"		"	10	399	73
2.7	2.7	1 2			
"	3		11	452	78
"	4-10				
"	11		8	272	53
"	12-18				
"	19		14	544	84
"	20				
"	21		8	267	53
"	22		8	267	53

371

39

የቀጠለ
በጉ በታ
የሰጥ

3	ተኖናተ አበፀ		ፍትሐ ነገ ሥት			F.N	
	ለያጂ	ተኖናት	ተኖናት	ለገብ	ተገር	ገጽ	አስተያየት
3-1	በደሉ ተኖ ናተ አበሊ ጊለ(38)	1					
		2					
		3	"	14	550	91	
	"	4					
	"	5	"	7	247	49	
	"	6	"	8	270	53	
	"	7	"	7	257	50	
	"	7	"	8	265	52	
	"	8	"	7	237	50	
	"	8	"	6	237	47	
	"	9	"	6	238	47	
	"	9	"	18	411	75	
	"	10-15	"				
	"	16	"	11	464	80	
	"	17	"	12		82	
	"	18	"	24	936	148	
	"	19	"	3	31	15	
	"	19	"	3	37	16	
	"	28					
	"	21	"	9	300	58	
	"	21	"	14	552	91	
	"	22	"	9	293	57	
	"	23	"				
	"	24	"				
	"	25	"	14	545	90	
	"	26	"				
	"	27	"	14	545	90	
	"	28	"				
	"	29	"	1	11	12	
	"	30	"				
	"	31	"	7	248	49	
	"	32-33	"				

3.1	"	34	"	8	271	53
	"	34	"	9	294	57
	"	34	"	7	249	49
"		35-32		10	398	73
"		38		11	450	78
"		38		11	467	81

	ሰያሚ	ተኖናት	ተኖናት	አገታጽ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት
3.2	በሰኑ ተኖናት ባለአገላለጽ (106)	1-4					
	"	5	"	9	317	60	
	"	5	"	24	834	132	
	"	5	"	6	"		
	"	7	"	25	969	155	
	"	8	"				
	"	11	"	24	922	146	
	"	12	"	47		301	
	"	13	"	24	937	148	
	"	14	"	24	938	148	
	"	15	"	5	179	39	
	"	16	"	47		301	
	"	17-20	"				
	"	21	"	9	317	60	
	"	22	"	9	317	60	
	"	23-26	"	47		301	
	"		"				
	"		"				
	"		"				
	"	27 28	"	11	459	80	
	"	29	"	5		34	
	"	29	"	9	318	60	
	"	29	"	9	326	61	
	"	30	"	19	727		
	"	31	"	22	793	115	
	"	32	"	24	123	156	
	"	32	"	10	406	74	
	"	33	"	2		146	

3.2	"	38	"	5	196	41
	"	39	"	5	192	
		39	"	24	904	143
		39	"	5	242	96
		40	"	15		
		41	"	24	939	148
		42	"			
		43	"	9	323	61
		43	"	24	835	132
		44	"			
		45	"	5	174	38
		45	"	5	177	38
		46	"	5	104	27
		47	"	5	94	26
		47	"	6	212	55
		48	"	8	263	52
		48	"	8	273	53
		49	"	9	279	54
		50	"	9	279	54
		51	"	6	261	44
		52	"	9	319	60
		52	"	23	110	127
		53	"	6	222	48
		54	"	6	213	53
		55	"	9	286	54
		55	"	9	317	60
		56	"	7	245	49
		57	"	9	325	61
		58	"		300	58
		59	"	9	301	58
		60	"	9	301	58
		61	"	9	301	58
		62	"	9	301	58
		63	"	9	301	58
		64	"	9	302	58
		65	"			
		66	"	9	302	58

62-70	"			
71	"	9	327	61
72	"		302	58
72	"	9	302	58
72	"	12	474	82
73	"	12	474	82
73	"	9	304	58
74-46	"			
77	"	15	593	96
77	"	9	338	61
78	"	9	304	58
79	"	9	329	61
80	"	9	330	61
81	"	9	307	58
81	"	9	331	61
83	"	9	332	61
84	"	9	305	58
85-86	"			
87	"	17	661	106
87	"	9	307	58
88	"	6	212	43
89	"	9	333	62
90	"	9	334	62
91	"	9	308	58
92	"	9	308	58
92	"	12	474	82
93	"			
94	"	1	2	11
95	"			
96	"	1	7	11
96	"	12	479	82
97	"	12	481	83
97	"	12	498	84
97	"	13	526	87
98	"	13	508	86
99	"	12	486	83
99	"	12	493	84
99	"	12	494	84
99	"	13	499	85
99	"	13	509	86
99	"	13	520	86

3.2		99	"	13	522	87	
		100	"	13	523	87	
		101	"				
		102	"	13	510	86	
		103-106	"				
		107	"	3	28	16	
		-		10	355	66	ተጥሮች አልተ
		-	"	10	364	68	መለከቱም
		-	"	10	383	71	ተጥሮች አልተ
		-	"	19	710	113	መለከቱም
		-	"	10	360	67	ባስልጥስ አንድ
		-	"	18	346	65	እስ
							"
							"
3-3	ገር፡ ኃርኃር			3	29	14	ኃርኃርጥስ
	ጥስ			9	342	63	ቴዎንሎስ (ቴኦ
				16	652	104	ሎንስ)
							"
3-4	ሐ፡ ጥሐንስ			23	814	128	ጥሐንስ አፈወ
				23	819	128	ርቅ
				23	804	125	አፈወርቅ
				23	806	126	አፈወርቅ
				23	825	129	አፈወርቅ
				44	1535	271	አፈወርቅ
				9	284	55	ጥሐንስ አፈወ
				24	284	147	ርቅ
							ጥሐንስ
							አፈወርቅ
3-5	ጢሞ፡			13	586	85	
	ጢሞቴዎስ						
3-6	ደ፡ ጂዮናስ						የተጠቀሰበት
	ጥስ						ቦታ የሰም

4	ቀኖናተ ሊቃነጻጻሳት ዘእስክንድርያ	ፍትሐ ነገሥት				F.N	
	ስያሜ	ቀኖናተ	ቀኖናተ ለንቀጽ	ቁጥር	ገጽ	ለስተያየት	
4.1	ክርስጣ = ክርስቶዱሉስ	— 65 30	— 30 —	12 — 15	496 13 599	84 27 97	ተጨማሪ ቁጥር 87
4.2	ገብርኤል ኢብን ቴራ ይት	— —	— —	42 42	1337 1340	237 238	በፍትሐ ነገሥት የተመለከተ አንቀጽ ባይኖርም የአንቀጽ 42 አባሪ ነው
4.3	ቄርሎስ ኢብን ሳትሳት	—	—	52	1831	313	የአንቀጽ 42 አባሪ
4.4	ቀዝማስ	—	—	52	1831	313	የአንቀጽ 42 አባሪ

ሐ. ቀኖናተ ነገሥት — ሥርዐታት ዓለማውያት ርእሰ ቀኖናት

	ቀኖናተ ነገሥት	ፍትሐ ነገሥት				F.N		
	ስያሜ	ቀኖናተ	ቀኖናተ	ለንቀጽ	ቁጥር	ገጽ	ለስተያየት	
1.1	ጠስጥ ተጥላላት (130)	1		24	869	138	አብጠሊስ	
		1		24	873	138		
		2		24	867	138		
		2	"	24	879	139		
		2	"	24	880	140		
		3	"	24	882	140		
		3	"	24	888	140		
		3	"	24	890	140		
		4	"	24	892	141		
		4	"	24	898	142		
		4	"	24	904	142		
		4	"	24	910	143		
		4	"	24	908	143		
		4	"	25	966	155		
		5	"	24	902	143		
		5	"	24	916	145		
								144
		6	"	24	842	134		አብጠሊስ
		7	"	24	844	134		
		7	"	25	847	135		
		7	"	36	1134	199		
		8	"	24		140		
		9	"	24	889	145		
		9	"	24	918	145		
		11	"	24	945	149		
		11	"	24	952	151		
11	"	24	954	151				
11	"	24	955	152				
11	"	24	956	152				
11	"	24	959	153				

12	"	26	970	156	
13	"	26	970	156	
14	"				
15	"	36	1134	199	አገቀደ በግሉ
16	"				
17	"	36	1134	199	አገቀደ በግሉ
18	"	24	853		
18	"	29	1022	169	አገቀደ በግሉ
19	"	9	316	60	
19	"	47	1664	290	
19	"	9	316	60	
20	"	9	316	60	
20	"	42		240	
21	"	41	1238	233	
21	"	41	1240	223	
21	"	41	1253	224	
21	"	41	1251	225	
21	"	41	1246	225	
21	"	41	1251	225	
21	"	41	1253	225	
21	"	41	1256	266	
22	"	41	1256	266	
22	"	41	1257	227	
22	"	9	316	60	
22	"	9	316	60	
22	"	9	317	60	
23	"	9	317	60	
23	"	43	1512	267	
23	"	42	1391	265	አብጠሊሳት
23	"	10	354	66	
24	"	42	1383	244	
24	"	42	1385	245	
25	"	41	1982	231	
25	"	41	1249	225	
25	"	41	1255	225	
26	"	41	1282	225	
27	"	43	1499	265	
27	"	43	1500	265	
27	"	43	1504	266	
27	"	43	1508	266	

27	"	43	1510	266	
27	"	43	1512	267	
27	"	43	1513	267	
27	"	43	1517	267	
27	"	43	1521	268	
27	"	43	1522	269	
27	"	43	1524	269	
27	"	43	1526	269	
28					
29					
30	"	41	1262	266	
30	"	41	1263	266	
30	"	42	1331	237	
30	"	42	1354	239	
30	"	43	1355	239	
30	"	42	1361	240	
30	"	42	1362	241	
30	"	42	1362	241	
30	"	42	1365	242	
30	"	42	1368	243	
30	"	42	1378	143	
30	"	42	1374	144	
30	"	42	1389	143	
30	"	42	1384	244	
30	"	42	1313	335	
31	"	43	1310	338	
31	"	42	891	141	
32	"	42	1248	225	
33	"	42	1394	246	
33	"	41	1397	246	
33	"	42	1045	175	
33	"				
34	"	42	1390	245	
35	"	31	1284	231	
36	"	42	1315	235	
37	"	41	1243	41	
38	"	42	316	60	
38	"	41	1161	206	
38	"	9	1789	306	
38	"	47	1688	240	

		39	"	50	155	967	
		39	"	42	1636	287	
		39	"	25	1656	289	
		39	"	46	1662	290	
		39	"	47	1656	290	
		39	"	47	1667	291	
		39	"	47	1670	291	
		39	"	47	1664	290	
		39	"	47	1671	291	
		39	"	47	1671	291	
		39	"	47	1780	295	
		39	"	49	1769	302	
		39	"	49	1762	302	
		39	"	49	1765	303	
		39	"	50	1784	306	
		39	"	50	1790	307	
		40	"	44	1560	275	
		41					
		42	"	57	1665	290	ተጨማሪ ቁጥሮች
		42	"	41	1244	224	ወይም ተካፍተዋል
		44	"	47	1663	290	
		49	"	47	1680	291	
		49	"	47	1684	292	
		49	"	50	1786	305	
		49	"	50	1784	306	
		60	"	46	1643	287	
1.1.1	አብጠሊዕ	19-20	19-20	34	1168-1116	192-293	አንቀጽ ዕውቀት
		38	38	37	1161-1200	206-213	አንቀጽ ዕውቀት
		7	7				
		15	15	36	1134-1160	199-205	አንቀጽ ዕውቀት
		17	17				
1.1.2	አብጠሊዕ						
	39	63	63	48	1722	297	የአንቀጽ
		64	64	48	1723	297	ዘርፍ
		67	48	48	1724	297	አንድ ዕውቀት

		69	69	48	1724	297	
		69	69	48	1725	297	
		73	73	48	1720	297	
		41	41	48	1726	298	
		44	44	48	1729	298	
		45	45	48	1730	298	
		65	65	48	1728	298	
		61	61	48	1731	298	
		46	46	48	1732	299	
		60	60	48	1733	299	
		67	67	48	1734	299	
		71	71	48	1735	299	
		71	71	48	1738	299	
		72	72	48	1736	299	
		12	72	48	1739	299	
		66	66	48	1740	299	

	ስያሜ	ተካፋይ	ተካፋይ	አንቀጽ	ቁጥር	ገጽ	አስተያየት
1.2	መካ : ተካፋይ ነገሥት ዘልዕ (130)						
		1	"	41	1266	227	
		1	"	42	1350	239	
		1	"	42	1358	240	
		2	"	41	1301	234	
		3	"	41	1398	233	
		4					
		5	"	41	1260	226	
		6	"	41	1261	226	
		7	"	41	1306	234	
		7	"	42	1350	239	
		8-9	"				
		10	"	41	1268	228	

11	"	41	1243	224
11	"	42	1376	243
12	"	27	1001	162
12	"	41	1297	233
13	"	41	1295	232
13	"	41	1248	225
14	"	24	1302	234
15	"	24	928	46
15	"	41	1294	235
15	"	42	1375	243
15	"	41	1294	232
16	"	42	1389	245
17-18				
19	"	26	977	157
19	"	42	1373	243
20-22				
23	"	24	951	150
24	"	42	1392	245
25	"	41	1248	234
26	"	33	1078	183
27	"	33	1078	183
28	"	42	1374	243
29	"	43	1468	258
30	"			
31	"		1078	183
32	"	32		
33	"			
34	"	42	1310	235
35	"	31	1045	175
36	"	31	1045	175
37	"	31	1045	175
37	"	44	1540	272
38	"			
39	"	47	1701	294
39	"	47	1704	295
40	"	33	1078	183
41	"	33	1078	183

42	"			
43	"	31	1045	175
43	"	42	1386	245
44	"	41	1244	224
44	"	47	1668	290
45-48				
49	"	47	1698	294
50	"	19	716	114
50	"	43	1465	258
51	"	19	715	114
51	"	42	1339	238
51	"	42	1342	238
52	"	24	872	138
53				
54	"	42	1353	239
55	"	47	1677	291
55	"	43	1485	256
56	"	24	667	140
57	"	30	1035	172
58	"	42	1353	240
59-65				
66	"	24	916	144
67-70				
71	"	30	1035	172
72-74				
75	"	30	1035	172
76-77				
78	"	24	916	144
79				
80	"	42	1347	238
81-86				
87	"	42	1350	239
87	"	42	1351	239
87	"	47	1698	294
88	"	42	1371	244
88	"	42	1366	243

88		42	1377	242	ጠጅን ሆኖ
89	"	42	1343	238	ይጠቀሳል።
90	"	42	1307	234	
91-94	"				
95	"	41	1269	228	
95	"	42	1313	235	
96	"	41	1244	224	
97-98	"				
99	"	41	1296	232	
100	"	41	1303	234	
101	"	47	1701	294	
101	"	47	1703	295	
101	"	47	1710	295	
102	"	42	1360	241	
103	"	30	1035	172	
103	"	41	1304	234	
104	"				
105	"	47	1709	295	
106-108	"				
109	"	47	1709	295	
110	"	49	1763	302	
111-117	"				
118	"	49	1766	303	
118	"	50	1782	305	
119	"				
120	"	30	1035	172	
121	"	19	742	117	
121	"	49	1763	302	
122	"				
123	"	42	1313	235	
124	"				
125	"	42	1313	235	
126	"				
127	"	43	1455	256	
128	"				
129	"				
130	"				
57		30		172-174	እነዚህ
71		30			ቀኖኖት
75		30			ከአብጠሊስ
103		30			34 ጋር
120		30			31ኛውን
					እንቀጽ

							ይዘት
		35		31		175-178	እነዚህ ቀኖ
		35		31			ኖት
		37		31			31ኛውን
		43		31			እንቀጽ
		26		3			ከጠስ 30 ጋር
		27		3			ይዘት
		28		3			እነዚህ
		32		3			ቀኖኖት
		40		3			ከአብጠሊስ
		41					14 ጋር
							እንቀጽ 33ን
							ይዘት
	ሰያሚ	ቀኖኖት	ቀኖኖት	እንቀጽ	ቀጥር	ገጽ	ስለተያየት
1.3	ጠጅ ቀኖኖት						
	ነገሥት						
	ግልስ (30)	1	"	24	877	138	
		1	"	24	876	139	
		1	"	24	899	142	
		2	"				
		3	"	9	297	57	
		4	"	24	946	305	
		4	"	50	1781	350	
		5	"	24	647	135	
		5	"	24	948	150	
		6	"				
		7	"	24	907	143	
		7	"	24	9	144	
		7	"	24	907	142	
		7	"	6	220	44	
		8	"	24	950	150	
		9-10	"				
		11	"	43	1488	263	
		12	"	41	1397	233	
		12	"	42	1313	235	
		12	"	42	1352	239	
		12	"	42	1354	240	

	12	"	42	1358	240
	12	"	42	1363	241
	12	"	42	1388	244
	12	"			
	13	"			
	14	"	50	1794	306
	14	"	41	1305	234
	15	"	41	1558	275
	16-19	"			
	20	"	43	1514	269
	21	"	49	1768	303
	22	"	41	1252	225
	23	"	24	951	150
	24	"	24	963	154
	24	"	28	1019	167
	24	"	42	1388	245
	25-56	"			
	57	"	24	881	139
	58-73	"			
	74	"	24	949	150
	75-89	"			
	90	"	22	801	124
	91-99	"			
	100	"	18	682	109
	101	"			
	102	"	47	1712	296
	103	"			
	104	"			
	105	"			
	106	"			
	107	"			
	108	"	18	679	109
	109-117	"			
	118	"	49	1766	303
	119-121	"			
	122	"	49	1767	303
		"	49	1768	303
		"	47	1675	291
		"			

ተገኘው
ለአተጠ
ቀሪቱ

	ቦታ	ተገኘት	ተገኘት	አገባብ	ተገኘ	ገጽ	አስተያየት
1.4	ሙገ ተገኘት ከገጽ 4-10(27)	1-41					
		42	"	24	931	147	ሙገ 27 ምዕ ራሮች እና
		43-73	"				
		74	"	24	949	150	208 ተገኘት
		75-104	"				ከገጽ 7-10
		105	"	24	930	47	ገጽ ብቻ
		106-208	"				ተጠቅሟል
							በዚህ ገጽ ገን
							ሙገ ሆኖ
							ይጠቀሳል

አባሪ ሦስት

የፍትሕ ነገሥት ምንጮች መለያ ቁጥሮች (ምዕራፎች ቀኖናት 1 አንቀጾች) የመገናዘብ ችግሮች ነጥቦች

በአለፉት ሁለት /አንድና ሁለት/ አባሪዎች የሚመለከቱት ምንጮች ግለትም እየአንድአንዱ ምንጭ ቅዱሳት መጻሕፍት የታወቁ ምዕራፎችና ቁጥሮችም ሲኖሯቸው ቀኖናት ቤተ ክርስቲያናውያትና ቀኖናተ ነገሥት—ሥርዐታት ዓላውያት አንቀጾች እንዲሁ ሲታወቅ ቁጥሮቻቸውም በፍትሕ ነገሥቱ መቅደም ተመልክተዋል። ሆኖም ግን፡

1. ቅዱሳን መጻሕፍትን በሚመለከት የሚጠቀሰው ጥቅስ — ምንጭ ብዙ ጊዜ የአንድ የሆነ ቁጥር — አሐዝ ጥቅሱ የሚገኝበት ምዕራፍ ወይም አንድ ዓይነት መለያ ነጥብ ሆኖ አይገኝም ለምሳሌ ትእ 27 (ዘፍጥረት 27) ተብሎ ተመልክቶ ሲታይ ግን በዚህ አሐዝ (27) የሰፈረው ጥቅስ የሚገኘው ዘፍጥረት ምዕራፍ 28 ቁጥር 9—10 ¹⁹⁰¹፣ ትሔ 14 (ዘዳግም 14) ሆኖ የተመለከተው ጥቅስ የሚገኘው ዘዳግም ምዕራፍ 2 ቁጥር 4—7 ¹⁹⁰²፣ ማርቆስ 12 ተብሎ የሰፈረው ጥቅስ የሚገኘው ማርቆስ ምዕራፍ 4 ቁጥር 12—20 ¹⁹⁰³ ፣ ሉቃስ 18 ሆኖ የተመለከተው ጥቅስ የሚገኘው ሉቃስ ምዕራፍ 24—26 ¹⁹⁰⁴፣ ዮሐንስ 6 ተብሎ የተጠቀሰው ጥቅስ የሚገኘው ዮሐንስ ምዕራፍ 3 ቁጥር 5 ¹⁹⁰⁵፣ ሮሜ 18 ሆኖ የሰፈረው ጥቅስ የሚገኘው ሮሜ ምዕራፍ 14 ቁጥር 22 ¹⁹⁰⁶ መሆናቸው ይረጋግጣል። ከዚህም በስተቀር ሁሉም ቅዱሳት መጻሕፍት የተወሰኑ ምዕራፎች እንደአሏቸው ሲታወቅ ከእያንዳንዱ መጽሐፍ ምዕራፎች ወሰን—ቁጥር ያለፉ ምዕራፎች እየተጠቀሱ ይገኛሉ ለምሳሌ የማቴዎስ ወንጌል 28 ምዕራፎች ሲኖሩት ከ57ኛ ምዕራፍ ¹⁹⁰⁷ ዮሐንስ ወንጌል 24 ምዕራፎች

1901. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 24 ቁጥር 928
1902. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 44 ቁጥር 1557
1903. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1613
1904. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1677
1905. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1614
1906. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1615
1907. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 75 ቁጥር 832

በኖሩትም ከ38ኛና 54ኛ ምዕራፎች ¹⁹⁰⁸፣ 1ኛ ቆሮንቶስ 16 ምዕራፎች ሲኖሩት ¹⁹⁰⁹ ከ 7ኛ ምዕራፍ እንደተወሰዱ የተመለከቱት ጥቅሶች ዘኢ ሉት—በታወቁት ምዕራፎች ውስጥ ነው የሚገኙት። ለለዚህ ማህተም ¹⁹¹⁰፣ ሉቃስ 38 እና 54 ¹⁹¹¹፣ 1ኛ ቆሮንቶስ 18 ¹⁹¹²፡

በሌላም በኩል ቅዱሳት መጻሕፍት በስምም ሆነ በምገባረ ቃላት ሲመለከቱ ልክም ሆነ አልሆነም አንድ ዓይነት ቁጥር—አሐዝ(ምዕራፍ) እየተጠቀሱ ይገኛሉ ለምሳሌ “ረሰጠኛ” በሚል ምሐጸረ ቃል የሰፈሩት እየተላለፈም ይገኛል።

ለምሳሌ ትዳ ¹⁹¹³፣ ትሔ ¹⁹¹⁴፣ ትጋ ¹⁹¹⁵፣ ገላትያ ¹⁹¹⁶፣ ፊልጲስቶስ ¹⁹¹⁷፣ ወንጌል ¹⁹¹⁸፣ መጽ ¹⁹¹⁹ ሁሉንም በዚህ መልክ መመልከት ይቻላል።

2. ቀኖናት ቤተ ክርስቲያን ወያነትን በሚመለከት ሁሉም ቀኖናት በፍትሕ ነገሥቱ መቅደም የተወሰኑ ቀኖናት እንደአሏቸው እየተመለከተ ቢገኝም ከእየተወሰኑ ቀኖናት ቁጥሮችም እየአለፉ የሚገኙ ቀኖናት እየተጠቀሱ ይገኛሉ ለምሳሌ “ረሰጠኛ” በሚል ምሐጸረ ቃል የሰፈሩት ቀኖናት ሐዋርያውያት ቁጥሮች 56(57) መሆናቸው ቢመለከትም በሰነዱ—ፍትሕ ነገሥቱ 79—81 ቀኖናት ተጠቅሰው ይገኛሉ ¹⁹²⁰፡ ከዚህም ጋር በተያያዘ ቀኖናት ቤተ ክርስቲያናውያትና ቀኖናተ ነገሥት—ሥርዐታት ዓላማውያት ቁጥሮች ሳይሰጧቸው በስም ወይም በምገባረ ቃላት እየተጠቀሱ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ድስቅ(ዲድስቅልያ) ¹⁹²¹፡

1908. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1616
1909. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1621
1910. ማህተም 19-20
1911. ሉቃስ 10-20; 14-12—15
1912. 1ኛ ቆሮንቶስ 14-20
1913. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1593—ዘኢልቁ 6. 25—27
1914. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 1594—ዘዳግም 19 14—20
1915. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1778 ዘሌዋውያን 5-16
1916. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 14 ቁጥር 1624 ገላትያ 6-1—10
1917. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 45 ቁጥር 1626 ፊልጲስቶስ 2-1—5
1918. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 46 ቁጥር 1622—ማህተም 4-10
1919. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 46 ቁጥር 1651
1920. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 9 ቁጥር 291—292
1921. ፍትሕ ነገሥት አንቀጽ 21 ቁጥር 776

መጅ (ቀናናተ ነገሥት ሣልስ) 1929፣ 3ኛ ቀናናተ ነገሥትን - ሥርዐታት ዓለማውያትን በሚመለከት እነዚህ ቀናናት በፍትሐ ነገሥቱ መቅድመ አንቀጾች ያሏቸው 1 ጠስ 40¹⁹²⁹ 1 “መክ” 130¹⁹³⁰ “መጅ” 27¹⁹³¹ እና “መግ” 35¹⁹³² አንቀጾች ያሏቸው መሆናቸው ሲመለከት በሰነዱ - ፍትሐ ነገሥቱ ግን እየተጠቀሱ የሚገኙት በቀናናት (ንዑሳን አንቀጾች) ነው ። ለምሳሌ “መክ” 35 አንቀጾች ሲኖሩት እነዚህም አንቀጾች በ86 + 71 = 207 ቀናናተ /ንዑሳን አንቀጾች/ ተከፍለው እንደሚገኙ ተመልክቷል¹⁹³³

አንግዲህ ከላይ የተመለከቱት ችግሮች ከተለያዩ ሁኔታዎች ለመመንጨት ተገደው ሊሆኑ ይችላሉ። በመጀመሪያ እነዚህን መሰል ልዩነቶች ሊከሰቱ የቻሉት በአንድ በኩል ከሥር መሠረቱ ፍትሐ ነገሥቱ ሲዘጋጅ የነጠቡ ስሕተቶች ወይም ግድፈቶች ሊሆኑ ይችላሉ። ከብዙዎቹ ልዩነቶች አንድ አንዳንዶቹ በዚሁ ሁኔታ ተያይዘው የመጡ መሆናቸው ሊጠበቅ ሲችል በሌላም በኩልም ዓልባት ለበዛኞችም እየአደር በየጊዜው የተፈጠሩ ሊሆኑ ይችላሉ ማለት ይቻላል ስለዚህ እነዚህ የተመለከቱት ችግሮች ምዕራፎች መጨመር-መዘለል ወይም አለመመልከት፣ የቀናናት ቁጥሮች አለመጠቀስ /ጭማሪ፣ ግድፈት፣ ቦታ መሳት፣ አንዱን ለሌላው መስጠት፣ ወዘተ/ ፍትሐ ነገሥት ከእጅ ወደ እጅ/ ከአንድ ግልባጭ ወደ ሌላ ግልባጭ) በሚሸጋገርበት ጊዜ ይበልጥም የማይነበብ ሰነድ በሚያጋ

- 1922- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 3 ቁጥር 29
- 1923- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 14 ቁጥር 498
- 1924- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 10 ቁጥር 10 364- 385 አንቀጽ 47 ቁጥር 1716
- 1925- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 10 ቁጥር 350, 363, 369-375 384-394
- 1926- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 12 ቁጥር 496
- 1927- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 13 ቁጥር 506
- 1928- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 43 ቁጥር 1651
- 1929- ፍትሐ ነገሥት መቅድም ክፍል 2
- 1930- ፍትሐ ነገሥት መቅድም ክፍል 2
- 1931- ፍትሐ ነገሥት መቅድም ክፍል 2
- 1932- ፍትሐ ነገሥት መቅድም ክፍል 2
- 1933- ፍትሐ ነገሥት መቅድም ክፍል 2

ጥምበት ጊዜ ወይም ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ በሚገለበጥበት ወቅት ወይም በሕትመት ሂደት ከእርማት በማምለጥ ሊያጋጥሙ ይችላሉ። አንድ ሁለት ምሳሌዎችን ለመጥቀስ አንድ የግእዝ ፍትሐ ነገሥትንና ሌላ አንድን የእንግሊዝኛ ትርጉም ፍትሐ ነገሥት ብንመለከት የትርጉም ሳይሆን ግን የግልባጭ ልዩነትን እንመለከታለን። ለምሳሌ በአንድ ቦታ ላይ ግእዙ ፍትሐ ነገሥት “መከ” 1 ብሎ በያዘው ጥቅስ¹⁹³⁵ በእንግሊዝኛው ትርጉም¹⁹³⁶ ይህ 1 ቁጥር ተዘላል ።

በተመሳሳይ ሁኔታ ድስቅ 10 ተብሎ በፍትሐ ነገሥት በተጠቀሰበት ቦታ¹⁹³⁷ በእንግሊዝኛው ትርጉም ፍትሐ ነገሥት ይህ አሐዝ 10 አልተገለበጠም¹⁹³⁸ በሌላም ቦታ ደግሞ በግእዙ በፍትሐ ነገሥት ድስቅ 8 ሆኖ በሚነበበው ጥቅስ¹⁹³⁹ በእንግሊዝኛው ትርጉም ፍትሐ ነገሥት ይህ ቁጥር 69 ሆኖ ታትሟል¹⁹⁴⁰

ስለዚህ መሰል ችግሮች—ልዩነቶች በሌሎች ቋንቋዎች ትርጉም ችም ሆነ ሕትመቶች እንደ ሚያጋጥሙ የማይታለፍ ሊሆን ይችላል። ሆኖም በዚህ እንግሊዝኛ ትርጉም የተወሰኑ ልዩነቶች በጣም አነስተኞች ናቸው። ለማስታወስ የተፈለገው በሂደት ችግሮች እንዴት እንደሚከሰቱ ለማሳየት ካልሆነ በስተቀር የዚህ ፍትሐ ነገሥት እንግሊዝኛ ትርጉም ጥበቅ አግባብ መያዝ ባላቸው ታላቅ ሰው በጥልቅ ግንዛቤ፣ ታላቅ ጥንቃቄና ከፍተኛ ጥረት ከእናት ሰነዱና ከምንጮቹም ጋር እየተገናዘበ የተደረገ እንደመሆኑ መጠን የበለጠ ግልጽ ግንዛቤን ከመስጠቱ አልፎ ጥናትን የሚጋብዝ ትርጉም ነው።

ስለዚህ ለዚህ ጽሑፍ አንዱ ዋና መንሥኤ የዚህ ትርጉም መንደርደሪያ መሠረተ ሐሳቦች እንደሆኑም ተመልክተዋል¹⁹⁵¹

- 1934- p.TZadua. Fetha Nagast..The Law of Kings 1968
- 1935- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 42 ቁጥር 1358
- 1936- p.Tzadua.Fetha Nagasrt ..ገጽ 240
- 1937- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 43 ቁጥር 1466
- 1938- p.TZadua.Fetha Nagasrt.ገጽ 258
- 1939- ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 43 ቁጥር 1479
- 1940- p.TZadua.Featha Nagasrt.ገጽ 261
- 1941- ከዚሁ ገጽ 12-26

“የግውቀው አንድ ነገር አለ። እሱም አለግወቄን ግወቄ ነው” ።

(አርሰጣጥል)

ለእኔም ይህ ጥናት ይህን ግንዛቤ

ነው ያስጨበጠኝ

ምስጋና

የዚህ መጽሐፍ ዝግጅት ከድካምና ጊዜ ጋር የልዩ ልዩ ድርጅቶችና ግለሰቦች ባለሙያዎች ትብብርና ድጋፍ ተጨምሮበት ወደ መጠናቀቅ ደርሶ ጎትመቁን በሚመለከት ከታሪኩና ይዘቱ አንፃር ለትምህርት ፣ ጥናትና ምርምር የበለጠ ልትጠቀምበት የምትችል የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን እንደምትሆን በማመን በእሷ በኩል እንዲታተም ሀሳብ ቀርቦ ፈቃደኝነት እንደነበረ ለመረዳት ቢቻልም ወደ ጎትመት መድረሱ ሌላ ጉዳይ ነበር ፡ ስለዚህም ስለነበረው ፈቃደኝነት ከልብ አመሰግናለሁ ።

ነገር ግን ከዚህ ዓላማ ሳይርቅም በአንድ ከፍተኛ የጥናትና ምርምር ልምድ በአላቸው የሥነ መለኮትና የሥነ መንግሥት ታላቅ ምሁር ሰው ትብብር ሊታተም በመቻሉ በቀለም ለመቅረጽ የሚያዳግተኝን ልባዊ ምስጋና አቀርባለሁ ።

በጎትመቱ ሂደትም ስለተደረገልኝ ቅን ትብብርና ስለአጋጠመኝ ቀና መንፈስ የብርሃንና ሰላም ግተሚያ ቤት ኃላፊዎችንና ሠራተኞችን ከልብ አመሰግናለሁ ።

ዶ/ር ዲበኩሉ ዘውዴ

LAPSLEY / BROOKS FOUNDATION, INC.
1701 N. GREENVILLE AVE. ST. 810
RICHARDSON, TEXAS 75081, USA